

SkolLedaren

SVERIGES SKOLLEDARFÖRBUNDS TIDNING

NR 2 APRIL 2021

PORTRÄTTET

"Viktigt att stå upp för sina värderingar"

Britt Persson

Maria Nordheden
Gard, rektor på
Freinetskolan
Kastanjen i
Botkyrka.

KONGRESS- EXTRA

Visionen står fast
Ny organisering
Sju motioner
Nya i styrelsen
Matz Nilssons mål

JONNA BORNEMARK

**"MÄTHYSTERIN
KLÄMMER
SKOLLEDARE"**

FORSKNING

**SÅ FICK VI NY
UTBILDNINGS-
POLITIK**

TUFFT FÖR ALLA IDÉBURNA SKOLOR

"Vi klumpas ihop med vinstdrivande skolor – men vi lägger våra resurser på undervisning, inte på flashiga saker"

NATUR &
KULTUR

Undervisa heldigitalt!

Med Digilär får du hela paketet
– högkvalitativt undervisningsmaterial,
intuitivt gränssnitt och inkluderande
funktionalitet. Välkommen in och prova!

Prova
i 30 dagar
utan kostnad!
nok.se/digilar

RÄTTVISA. Snart inleds en ny mandatperiod i förbundet – men våra viktigaste frågor kommer att vara desamma som tidigare, skriver **Matz Nilsson**: arbetsmiljön, lönen och den professionella utvecklingen.

Vi fortsätter kämpa för våra viktigaste chefer

En mandatperiod i Sveriges Skolledarförbund, 2018–2021, är till ända. En händelserik period som också tar bäring på de kommande viktiga frågorna för landets skolledare i förskola och skola.

Under denna mandatperiod har Sveriges Skolledarförbund fokuserat tre viktiga områden för våra medlemmar, landets skolledare: arbetsmiljön, lönen och den professionella utvecklingen. Tre områden som förbundet även kommer att prioritera den kommande mandatperioden.

Skolledarnas arbetsmiljö är hårt ansatt. Många veckoarbetstimmar, färre veckor i semesteruttag. Vi ser den allvarliga konsekvensen när omsättnings-takten på landets rektorer ökar kraftigt. Skolverkets statistik på andelen rektorer i grundskolan 2014–2019 som var kvar som rektor i samma skolenhet, visar på en mycket allvarlig utveckling. Efter ett år är 71 procent av rektorerna kvar på sin skola, efter tre år 37 procent och efter fem år 22 procent! Vad värre är att två av tre rektorer som lämnat rektorsyrket efter ett år har helt lämnat skolans värld.

JAG SER TRE viktiga områden ur ett ledarskapsperspektiv som den bakomliggande orsaken.

En styr- och finansieringsmodell inom skolan som inte längre fungerar, en dragkamp mellan stat och huvudmännen som ökar och en löneutveckling för landets skolledare som inte längre tar hänsyn till uppdragets omfattning och ansvar, tillsammans med en arbetsmiljö som blir alltmer ansträngd, där var fjärde skolledare riskerar utmattningsrelaterade problem.

Skolledarnas löner är en annan mycket viktig faktor.

Fem miljarder kronor har regeringarna de senaste åren satsat på lärarnas löneutveckling. Inte en enda krona har satsats på skolledarnas. Det innebär att det är förhållandevis ganska vanligt att en lärare har högre lön än sin chef. Anmärkningsvärt – detta förhål-

lande omfattar endast förskolan och skolan inom den offentligt finansierade välfärden i vårt land.

Skolledarnas professionella utveckling är en viktig fråga för Sveriges Skolledarförbund. Vi har i egenskap av den samlade rösten för alla Sveriges skolledare, konstaterat att skolledare är en egen unik profession och inte en förlängning av läraryrket. Vår professionsdeklaration *En ledande profession* manifesterar detta och fokuserar på kärnan i skolledarens uppdrag kopplat till de nationella styrdokumenten.

DET ÄR FANTASTISKT att få leda ett förbund som är på "tårna". Alla möten vi har haft runt om i landet med medlemmar och fackligt förtroendevalda, skolledare och politiker, stärker och gör skolledarnas röst hörd. Engagemanget i våra lokalavdelningar och regionstyrelser är stort. Ett fantastiskt engagerat och kompetent kansli. Många spännande frågor väntar runt hörnet. Många utmanade problem väntar på sin lösning.

En sak är säker: Vi i Sveriges Skolledarförbund är beredda! Sveriges viktigaste chefer kommer aldrig att kröka sina ryggar. Vi kommer att fortsätta kämpa för ett av landets viktigaste uppdrag. Vi kommer att kämpa för att tydlighet och att rätt förutsättningar finns för uppdraget för landets skolledare.

VI SKOLLEDARE ÄR en positivt laddad profession med en stark tilltro till att vårt land kan bygga en förskola och skola i världsklass. Jag hoppas att alla i vårt land kan dela och skapa förutsättningar för oss att uppnå denna vision!

MATZ NILSSON

Förbundsordförande

Skolledarnas enorma engagemang och arbete just nu under pandemin.

Regeringens bristande samordning och krisledningen under densamma.

Innehåll #2/2021

4 Nyheter 16 Porträttet Britt Persson 19 Reportage Idébarna skolor 22 Intervju Jonna Bornemark 24 Forskning Charlotte Baltzer: Kampen om lärarlegitimationen gav en ny utbildningspolitik 28 Gästkrönika Torbjörn Hanö: Politiker vill tysta lärare 29 Böcker 33 På din sida Maria Andrén Bergström 34 Rast 35 Sista ordet Kerstin Weyler

Så kan arbetsmiljön

Tydligare statlig reglering av rektorsuppdraget liksom på huvudmannanivå.

Gör den nationella politikens roll tydlig i förhållandet till rektors uppdrag.

Skapa rutiner för hantering av anmälningar till Skolinspektionen.

Så kan arbetssituationen förbättras för Sveriges rektorer.

ARBETSMILJÖ. I tre år har forskarna Roger Persson och Ulf Leo skickat enkäter och intervjuat svenska rektorer i förskola och skola i ett stort forskningsarbete som går in på slutvarvet. Nu presenteras en rad förslag på åtgärder som kan göra arbetsituationen bättre för Sveriges rektorer.

Det är hög tid, en fjärdedel av kåren riskerar att drabbas av utmattningssyndrom, konstaterar forskarna.

I nummer 1/21 av Skolledaren redovisade Persson och Leo resultaten av enkäter och intervjuer. 25 procent av skolledarna i undersökningen ligger i riskzonen för att utveckla utmattningssymptom. Kvinnor i högre grad än män. De flesta skolledare, 78 procent, uppfattar trots allt sin hälsa som ganska eller mycket bra. Men det är viktigt, menar forskarna att se den höga förekomsten av utmattningstecken som allvarliga varningssignaler.

VARDAGEN FÖR MÅNGA skolledare består av rollkonflikter och rollkrav. En stor belastning är också att skolledare får vara en "container" för missnöje från medarbetarens frustrationer.

Men det som påverkar arbetet mest är upplevelsen av att resurserna brister.

De resultat som kommer fram i enkäterna stämmer väl över-

ens med tidigare undersökningar och även resultaten i Sveriges Skolledarförbunds medlemsundersökningar.

DET FINNS DOCK mycket att göra för att förbättra arbetsmiljön, visar rektorens egna förslag. Mycket av det som gör att rektorsuppdraget är komplext och arbetsamt kan hänföras till rollkrav och -konflikter. Man slits mellan administration och bristande tid för pedagogisk utveckling.

Ett sätt att förbättra det vore att skollagens paragraf om rektors mandat att leda och samordna det pedagogiska arbetet gjordes tydligare. Lagens nuvarande skrivning öppnar upp för lokala tolkningar.

DEN NATIONELLA POLITIKEN i förhållande till rektors uppdrag bör också tydliggöras, menar rektorerna. Hur detaljerad ska den vara? Frågan om mobilförbud eller inte, är ett bra exempel.

Men det krävs också en tydlig reglering av rektorsuppdraget

En frisk, engagerad och välfungerande rektor är en viktig länk i kedjan som skapar en bra arbetsmiljö för personalen och en god utbildning till barn och elever.

Se över dina antal möten och prioritera de som håller bra kvalitet. Det är ett gott råd från rektorskollegier.

FOTO: ISTOCKPHOTO

på huvudmannanivån, menar rektorerna. Det är för många nivåer mellan rektor och skolchef.

Visst finns det bra exempel där man drar åt samma håll, men också många exempel på motsatsen.

MÅNGA REKTORER UPPLEVER att beslut som påverkar verksamheten, avgörs över deras huvuden. Och att lokala beslutsfattare i nämnder styr i detaljer som är

rektors ansvar. Det behövs därför mer och utökad dialog mellan skolans ansvariga och skolans politiker, menar många.

En stor och krävande arbetsuppgift för många rektorer är anmälningarna till Skolinspektionen. Och för att inte hamna i fler anmälningar, uppger många att man "överdokumenterar".

Många skolledare önskar sig ett ökat administrativt stöd för att hantera anmälningarna.

MÅNGA EFTERLYSER OCKSÅ arenor där skolledarna själva att tillsammans med kollegier kan föra samtal om skolutveckling med mera. Mycket tid på gemensamma möten går åt, menar många, till driftsfrågor.

En bra introduktion för nya rektorer, som oftast tar steget

bli bättre

direkt från lärarjobbet till att bli skolledare, vill många ha, lik-
som ett bra mentorsprogram.

Rektorer som genomgått rektorsprogrammet säger att de upplever ett tomrum när programmet är slut. Fortbildningen bör vara kontinuerlig. En förhoppning är att de planerade professionsprogrammen kan uppfylla den önskan.

Det finns dock mycket som skolledarna själva kan göra för att förbättra sin egen arbetsmiljö, framkommer det i studien.

HÄR ÄR EN rad råd som rektorer-
na ger sig själva och andra:

► Sätt gränser och prioritera – avgränsa arbete och privatliv så att du får tid till återhämtning, fundera över tillgänglighet och närvaro, ta kommandot över din

almanacka och se över antalet möten och prioritera de som håller hög kvalitet. Prioritera också bland arbetsuppgifterna och sätt av tid till reflektion.

► Delegera och fördela – delegera specifika arbetsuppgifter till andra i högre grad, distribuera delar av ditt ledarskapet för skolutveckling till lärare, dela ledarskapet med ledare på samma nivå och delta i kollegialt lärande med din personal och andra ledare.

► Öka framförhållningen – satsa på ett årshjul för planeringen av det som är återkommande arbetsuppgifter, se till att få regelbunden handledning och kompetensutveckling.

KERSTIN WEYLER

I KORTHET

LR-FÖRSLAG FÅR NOBBEN

GEMENSAMT. Ett förbund för Sveriges lärare. Ett för Sveriges skolledare. Så vill en utredning från Lärarnas riksförbund se framtiden för de fackliga organisationerna inom skolområdet.

– Det finns dock redan ett självständigt skolledarförbund, säger förbundsordförande Matz Nilsson i en kommentar – Sveriges Skolledarförbund. Han betonar också starkt att skolledare inte ska ingå i samma förhandlingskartell som lärarna och stryker också hårt under vikten av Sveriges Skolledarförbunds medlemskap i Saco.

Skolan är avgörande för elevernas framtid. Vårterminen är snart inne i sitt sista skede och skolarbetet är högt prioriterat. Därför är det rimligt att regionala och lokala förutsättningar i än högre utsträckning avgör om fjärr- eller distansundervisning måste bedrivas framöver.

Utbildningsminister **Anna Ekström** när regeringen tog bort den nationella regleringen om fjärr- och distansarbete i gymnasieskolan.

ELEVENS VAL KAN SLOPAS

TIPLANER. Slutet för elevens val – det blir resultatet om Skolverket färskta översyn av timplanerna går igenom. Tiden för elevens val, sammanlagt 177 rimmar under grundskolan, ges i stället till historia och samhällskunskap. Även hem- och konsumentkunskap, liksom i viss mån musik och bild, får utökad tid. Språkvalet förändras också. Möjligheten att läsa mer engelska eller svenska i stället för ett modernt språk tas bort. Redan tidigare har tiden för matte och idrott och hälsa utökats och finns därför inte med i det nya förslaget. Ger regeringen klartecken börjar timplanerna gälla den 1 juli nästa år.

120 000 000 000 skoldagar har gått förlorade för världens unga under pandemin. När skolstängningarna var som flest, gick endast nio procent av världens barn i skolan.

LÅNG UTBILDNING GER HÖGST LÖN

INKOMSTER. Tre år efter examen från ett yrkesprogram på gymnasiet har män betydligt bättre inkomster än män som gått högskoleförberedande program. Och bättre månadslön än kvinnor som har en treårig högskoleexamen eller från en tvåårig yrkeshögskoleexamen.

Bäst inkomst ger dock högskoleutbildningar som är fem år eller längre. Det visar nya siffror från Statistiska Centralbyrån, SCB, som följt studenter som gick ut gymnasiet 2015/16.

Kvinnorna tjänar överhuvudtaget sämre fem år efter gymnasiet, även om skillnaderna i lön mellan könen minskar ju längre utbildning man har.

Visionen står fast: lön, miljö och ledarskap är våra ledord

Lön, arbetsmiljö, ledarskap, inflytande/påverkan och rekrytering – det ska känneteckna Sveriges Skolledarförbunds kommande kongressperiod. Och visionen står fast, Sveriges Skolledarförbund ska vara det självklara valet för Sveriges viktigaste chefer – skolledarna.

KONGRESS. I slutet av april samlas Sveriges Skolledarförbund till sin 22:a kongress. Och för första gången sker den helt digitalt. 50 ombud ska peka ut riktningen för förbundet åren 2021 till 2024.

Det är ett förbund med stor självkänsla som samlas. Medlemsutvecklingen går bra och förbundet har inte tidigare haft så många medlemmar.

Visionen är som tidigare, att samla alla skolledare i Sveriges Skolledarförbund och att förbundet ska vara det självklara valet för "Sveriges viktigaste chefer".

Lön, arbetsmiljö och ledarskap är de tre ledorden för förbundet, och de områden som man både centralt och på lokalavdelningsnivå ska satsa hårdast på de kommande åren.

ETT AV förbundsstyrelsens viktigaste förslag till kongressen är ett nytt utbildningspolitiskt program.

Styrningen av utbildningssektorn behöver i utökad grad vara tillitsbaserad, där fokus ligger på uppdraget och syftet med verksamheterna. De professionella ledarna i förskola, skola och vuxenutbildning, måste få de förutsättningar som krävs för att kunna fokusera på kärnuppdraget.

Ett nytt tillägg i det utbildningspolitiska programmet är att förbundet anser att staten bör ta fram ett nationellt skoldatasystem i form av en gemensam skolplattform. Det skulle

Ett av förbundsstyrelsens viktigaste förslag till kongressen är ett nytt utbildningspolitiskt program.

lösa flera problem kopplade till digitaliseringen. En gemensam plattform skulle också ge skolan ägandeskapet över informationen (i dag kan skolor få betala för sin egen information), ett nationellt verktyg för resultatuppföljningen och förutsättningar för likvärdiga och digitala prov. Den skulle också kunna användas som en kanal för skolmyndigheternas information, en fråga som fått stor aktualitet under pandemin.

FÖRBUNDET UPPREPAR SITT krav på ett nationellt uppföljnings- och utvärderingssystem som skulle kunna ge tidigare och mer tillförlitlig information om elevers kunskapsutveckling än dagens betyg och nationella prov.

Det är framgent förbundets uppfattning, om kongressen säger ja till det utbildningspolitiska programmet, att finansiellt överskott från fristående skolor ska återinvesteras i verksamheten och inte tas ut som vinst. Fristående skolor bör också

lyda under offentlighetsprincipen och det medför, menar förbundsstyrelsen, att aktiebo-lagsformen inte är lämplig som driftsform för skolor.

MEN SOM ETT övergripande perspektiv över utbildningspolitiken ligger kravet att staten måste ta ett överordnat ansvar för finansieringen av förskola, skola och vuxenutbildning. Under den kommande kongressperioden ska förbundet noga följa och aktivt medverka i utredningen om förutsättningarna för ett statligt huvudmannaskap för grundskolan och gymnasieskolan.

Förbundet följer också noga arbetet med professionsprogram för skolledare, ett påverkansarbete som varit framgångsrikt under den här kongressperioden. Programmen är på gång och det kommer, hoppas förbundet, att möjliggöra ett starkt ledarskap med fokus på höjd kvalitet i undervisningen och att skolan ska ses som en attraktiv arbetsplats.

HOT OCH VÅLD mot skolledare ökar, och det måste uppmärksammas mer och motverkas. För att skolledare ska kunna stå fria i sitt beslutsfattande, måste de ingå i yrkesgrupper där hot och våld ses som särskilt allvarligt och brotten bör omfattas av skärpta straff. Förbundet har tidigare vänt sig till lagstiftaren för att få samma "ställning" som blåjuspersional.

Sveriges Skolledarförbund står också starkt bakom förslagen för att minska skolsegregation som finns i utredningen *En*

mer likvärd skola och kommer aktivt arbeta för att de kommer att genomföras.

DE UTBILDNINGSPOLITISKA visionerna delas också upp i olika skolformer.

För *förskolan* poängteras att tillgången på legitimerade förskollärare är vital och att förskolans chefer inte ska behöva ansvara för fler enheter än de kan ha fokus på det pedagogiska ledarskapet.

För *grundskolan* gäller samma vision; att det finns en tillräcklig tillgång till legitimerade lärare. Ett uppföljningssystem krävs för att tidigt upptäcka elevers behov av särskilda insatser och att det finns resurser och kompetens för att möta alla elever, oavsett bakgrund och förutsättningar.

När det gäller *gymnasieskolan* är förbundets vision att den kännetecknas av goda resultat och hög genomströmningstakt, att det finns en väl utbyggd syv-funktion som redan från grundskolan stöder väl underbyggda studieval, och att en attraktiv yrkesutbildning av hög kvalitet finns tillgänglig för elever över hela landet.

VUXENUTBILDNINGEN BÖR vara flexibel och göra det möjligt för huvudmännen att anpassa verksamheten efter individers eller grupperns behov, och att en regional samverkan av yrkesvux förenklas. Det är också viktigt att eleverna i vuxenutbildningen erbjuds adekvat specialpedagogiskt stöd.

Slutligen ska *kulturskolan* vara tillgänglig för alla, både när det gäller tid och kostnad, och *folkhögskolan* en självklar del av skolsystemet där den fria sökrätten säkerställs genom ett samlat statsbidrag.

KERSTIN WEYLER

KONGRESS 2021
Ledande profession – tar ansvar för framtiden
24–25 APRIL

Så här kommer det inte att se ut på årets kongress den 24-25 april, som är helt digital för första gången.

FOTO: MAGNUS HARTMAN

Beredskap för en ny organisering

Oförändrade medlemsavgifter och förberedelse för en eventuell ny organisering – det är ytterligare förslag från förbundsstyrelsen till kongressen.

KONGRESS/FÖRSLAG. Det är en hård konkurrens om skollidarna i Sverige. Närmaste konkurrent är Lärarförbundet men också de oorganiserade skollidarna. Det är därför viktigt att medlemsavgifterna är oförändrade även den kommande kongressperioden för att den framgångsrika rekryteringen inte ska äventyras, anser förbundsstyrelsen. Men styrelsen skickar med en brasklapp – ökar premien för inkomstförsäkringen så mycket att avgifterna också behövs höjas, ska förbundsstyrelsen ha möjlighet att göra det.

ETT AV FÖRBUNDSSTYRELSENS förslag handlar också en förberedelse för att en ny organisering. Bakgrunden är de stora förändringar som har skett i den fackliga världen de senaste åren. Förändringarna har också gått

fort och även inom Saco har nya samarbeten uppstått.

Men den viktigaste omvärldsförändringen är, enligt förbundsstyrelsen, de samtal som har skett mellan de två lärarfacken.

Först diskuterade förbunden hur en eventuell framtida sammanslagning skulle kunna se ut. Lärarnas riksförbunds kongress sa emellertid nej till en sammanslagning. Lärarförbundet beslöt å sin sida, att söka utträde ur Tco, för att söka medlemskap i Saco. Något som förbundets kongress ska ta ställning till i höst. Nu har också LR:s egen utredning om ett nytt lärarfack kommit.

I SAMBAND MED LR:s samtal med Lärarförbundet tog också LR:s ledning kontakt med förbundsledningen i Sveriges Skolledarförbund. Vid ett förbundsstyrelsemöte i augusti i fjol, slog Sveriges Skolledarförbund fast att en rad kriterier för framtida samtal om en ny organisering.

Det handlar bland annat om

att förbundet ska vara en fullvärdig medlem i samtalen, att förbundets etiska kod ska genomgå diskussionerna och att det är medlemmarnas behov som sätts i första rummet. Skolledarna är en egen unik profession, att framtida kollektivavtal ska gynna förbundets medlemmar måste säkerställas, och att samtalen ska syfta till att skapa en ännu starkare och mer professionell organisation än dagens, är ytterligare förutsättningar för fortsatta diskussioner.

Det finns goda förutsättningar, menar förbundsstyrelsen, att den framgångsrika tid som förbundet har bakom sig, kan fortsätta. Samtidigt kan det bli svårt att med befintliga resurser erbjuda konkurrenskraftiga alternativ.

MÅLEN MED EN eventuell ny organisering för Sveriges Skolledarförbund är att bygga ett ännu starkare förbund. Förbundsstyrelsen vill därför få kongressens mandat att under den kommande treåriga kongressperioden

utreda och föra samtal om en ny organisation för Sveriges skollidare – för att öka medlemsnyttan och stärka ledarskapet och professionsbasen. Allt utifrån de uppsatta kriterierna. Och om det blir nödvändigt, få återkomma till nästa kongress med konkreta förslag om en ny organisering, och om processen kräver det, utlysa en extrakongress.

Det är enligt förbundsstyrelsen viktigt, att Sveriges Skolledarförbund har en proaktiv och ledande roll i samtalen med lärarfacken, men också med andra förbund inom Saco. «

MEDLEMSAVGIFTER

Så här ser medlemsavgifterna per månad till förbundet ut:

Yrkesverksam: 335 kronor
Sjukskriven, deltid: 240 kronor (efter tre månaders sjukskrivning)
Sjukskriven, heltid: 165 kronor (efter tre månaders sjukskrivning)
Föräldraledig: 165 kronor
Arbetslös: 80 kronor
Tjänstledig utan lön: 80 kronor
Pensionerad: 40 kronor

Sju motioner till kongressen

Statligt styrning Modersmålsundervisning Regionbidrag

Sveriges Skolledarförbund ska verka för en statlig styrning av skolan och att en generell nationell översyn över modersmålsundervisningen kommer till stånd.

Det är några frågor som förbundets medlemmar har motionerat om till kongressen i april.

KONGRESS/MOTIONER. Totalt har sju motioner kommit in till förbundets kongress. Två av dem handlar om utökade regionbidrag och "just in time"-kurser för fackligt förtroendevalda. Region Västerbotten vill ha en rabatt på avgiften till Nordiska Skolledarkongressen.

De övriga tar upp olika utbildningspolitiska ämnen och styrfrågor. Region Stockholm med Gotland anser att dagens "trippa" styrsystem med stat, kommun och Sveriges Kommuner och regioner, SKR, är ett stort problem för skolan. Det bäddar för ett otydligt och icke likvärdigt skolsystem. Därför bör Sveriges Skolledarförbund verka för en statlig finansiering, helt eller delvis, och för ett förenklat och tydligare sätt att fördela pengarna på. Dessutom bör förbundet verka för en ökad statlig styrning över skolan över huvud taget.

DET FÖRSTA KRAVET är helt i linje med förbundets uppfattning, svarar förbundsstyrelsen på motionen. Staten bör ta över finansieringen, något som förbundet arbetat aktivt för sedan flera år tillbaka. Men en ökad styrning av skolan, är den mer tveksam till. Styrningen är redan stark i dag, till exempel genom styrdokumenten.

Förbundsstyrelsen vill se mer av en tillitsbaserad styrning där de professionella i skolan, läs rektorer och lärare, ges ett större utrymme att använda resurserna så att målsuppfyllelsen ska bli bättre.

Region Stockholm med Gotland vill ha mer statlig styrning av skolan.

Region Stockholm-Gotland vill också se mer forskning i skolledarskap och att det inrättas professurer inom ämnesområdet – ett förslag som får tummen upp av förbundsstyrelsen. Införandet av professionsprogram de kommande åren gör det tydligare än tidigare att behovet är stort inom forskningsområdet skolledarskap.

REGIONENS TREDJE MOTION handlar om förbundet ska arbeta för att en översyn av modersmålsundervisningen kommer till stånd. Det är svårt att planera och genomföra den undervisningen och den kan vara svår att effektivisera utifrån elevernas behov, skriver motionärerna.

Ja, det är en angelägen fråga, svarar förbundsstyrelsen. Det är problematiskt att bara hälften av dem som är berättigade till undervisningen väljer den. Arbetet med att hitta bättre vägar mot en välfungerande undervisning är viktigt.

Region Västerbottens ser att fler och fler huvudmän instiftar tjänster som biträdande rektor

och att det samtidigt finns olika uppfattningar vad de biträdande rektorerna ska göra. Här behöver, menar motionärerna, förbundet arbeta för att rollerna mellan rektorer och biträdande rektorer tydliggörs.

DET ÄR INTE befogat i dag att centralt försöka reglera de två uppdragen, menar förbundsstyrelsens i sitt svar på motionen. Uppdraget som biträdande rektor är, till skillnad mot rektor och skolchef, inte reglerat i skollagen. Genom att rektor svarar för sin inre organisation är det hen som själv beslutar vilka uppdrag den biträdande rektor ska ha och vilket ansvar som vilar på personen i fråga.

Det är, enligt förbundets uppfattning, ett brott mot skollagen om inrättandet av tjänster som biträdande rektor fattas på huvudmannanivå. Men samtidigt poängterar styrelsen att det är viktigt att förbundet bevakar att skolans organisation inte växer med biträdande rektor som i princip ges samma ansvar men till en lägre lön och utan

garanti för utbildning i form av rektorsprogrammet.

VÄSTERBOTTENS SKOLLEDARE vill också att förbundet verkar för en reduktion för medlemmarna på avgiften till Nordiska Skolledarkongressen. Den frågan ska tas upp i förhandlingarna med Svenska Mässan som arrangerar kongressen tillsammans med förbundet.

Regionen vill också att det tas fram "just in time"-utbildningar av förbundet centralt, till exempel inför löneöversyner. Det är något som redan är på gång, svarar förbundsstyrelsen. Framtidens fackliga utbildningar kommer att bli både digitala och traditionella. Och passar samtidigt på att uppmärksamma rådgivningsservicen, som under det här året har utökats och också öppnats för icke medlemmar.

I DEN SISTA motionen skriver region Värmland-Dalarna att bidragen till regionerna bör öka för att främja lokala aktiviteter. Förbundsstyrelsen hänvisar i sitt svar till en av sina propositioner. I och med att allt fler lokalt förtroendevalda har svårt att hinna med sitt fackliga arbete vid sidan om skolledaruppdraget, vill förbundsstyrelsen stärka kansliet centralt för att kunna ta över fler individärenden. Förbundsstyrelsen föreslår därför en omfördelning av regionsbidragen, som i fortsättningen bör kallas regionanslag.

När förbundsstyrelsen behandlade propositionen om förändrade bidrag, reserverade sig Kjell Sjöberg, Stockholm-Gotland, mot svaret.

Ytterligare en proposition för kongressen att ställning till handlar om en förändring av regionstyrelsernas uppdrag när fler individärenden sköts centralt.

KERSTIN WEYLER >

KONGRESS 2021
Ledande profession – tar ansvar för framtiden
24-25 APRIL

2^{AV}3

pedagoger säger att den fysiska miljön
är avgörande eller mycket viktig för
elevers prestation.

SKAPA RUM FÖR MÖJLIGHETER

HUR KAN DIN SKOLA ANVÄNDA DEN FYSISKA MILJÖN SOM ETT PEDAGOGISKT VERKTYG?

Det finns inget facit – varje skola är unik. Första steget till en hållbar och framtids-säkrad lärmiljö är därför att kartlägga verksamheten och involvera personal och elever innan en förändring. Enkelt uttryckt handlar det om att förstå och analysera för att kunna förbättra. Med rätt inredningslösning ökar möjligheterna för varje elev att nå sin fulla potential.

För att inspirera till nya sätt att tänka samt se hur lärmiljöer aktivt kan bidra till att höja resultat och välmående lät vi tre experter rita upp sina ideala klassrum. Inspireras och läs mer om hur vår lärmiljöanalys kan utveckla er verksamhet på kinnarps.se/skola

Kinnarps®
SUCCESSFUL INTERIORS

Nuvarande styrelse, vald 2018, från vänster: Kjell Sjöberg, Matz Nilsson, Kristina Ahlström, Ellinor Häreskog, Daniel Söderberg, Mats Olsson, Satu Harnesk, Torbjörn Hanö, Ulf Carlsson, Anders Ringård, Ewa Lundström, Erica Andrén och Ulrika Gustafsson.

FOTO: MAGNUS HARTMAN

Nästan alla i styrelsen får förnyat förtroende

Ytterligare tre år – en fjärde mandatperiod. Det föreslår en enig valberedning att Sveriges Skolledarförbunds kongress ska välja Matz Nilsson till.

KONGRESS/VAL. Det är inte så stora förändringar av förbundsstyrelsen som valberedningen föreslår inför kongressen i april. Majoriteten av dagens ledamöter föreslås bli omvalda.

När det gäller andre vice ordförande är det ett nygamalt namn som valberedningen framför: Daniel Söderberg, Småland-Blekinge. Han har varit ordinarie ledamot den här mandatperioden, men innan dess hade han uppdraget som andre vice ordförande i styrelsen.

Anna Bäckbom.

Maria Hahne.

Nuvarande andre vice ordförande, Satu Harnesk, Stockholms län med Uppsala län, föreslås bli ordinarie ledamot den kommande perioden.

Nya ordinarie i styrelsen blir, om kongressen följer förslaget, Maria Hahne, Norrbotten, som varit

ersättare de senaste åren, och Anna Bäckbom, Södermanland-Östergötland. Anna ersätter Mats Olsson, som i sin tur föreslås som ny ersättare.

Om kongressen går på valberedningens linje, tappar Gotland, som bildar region med Stockholms stad, representation i styrelsen. Emil Kilsäter, Stockholm, föreslås bli ersättare i förbundsstyrelsen. Kjell Sjöberg, nuvarande förbundsstyrelseledamot, vill valberedningen se även de kommande tre åren som ordinarie ledamot. På ersättersidan är det dock många nya namn landet runt. Sex nya namn föreslås, varav fem är helt nya i förbundsstyrelsesammanhang.

Två veteraner inom förbundet föreslås till bli ordförande för två viktiga uppdrag: omval av Ingela Fondin, som ordförande för revisorerna och nyval av Ing-Britt Pousette som ordförande i stadgekommittén, där hon redan är ledamot.

KERSTIN WEYLER

KRITERIER

Vad krävs för att vara förbundsledamot? Här är valberedningens kriterier:

Intresse och engagemang i skolfackliga frågor, erfarenhet av fackligt arbete, att våga och kunna stå för egna uppfattningar, vilja och kunna arbeta i team, vilja och kunna marknadsföra förbundet och dess värderingar, och att ha praktiska möjligheter att kunna delta i styrelsearbetet.

Så skapas förbundsstyrelsens legitimitet

Fördelning på kön, ålder, geografisk spridning, yrkes- och erfarenhetsspridning, och huvudman, har varit ledord för valberedningens arbete.

Sex män och sju kvinnor är föreslagna: en från förskolan, fyra från grundskolan, tre gymnasieskolan/vux och fem "annat". En av de nominerade arbetar i en friskola. Medelåldern är drygt 55 år för kandidaterna.

FÖRSLAG TILL STYRELSE

Valberedningens förslag till förbundsstyrelse:

Presidium

Matz Nilsson, Skåne, förbundsordförande

Erica Andrén, Värmland-Dalarna, första vice ordförande

Daniel Söderberg, Småland-Blekinge, andre vice ordförande

Ordinarie ledamöter

Maria Hahne, Norrbotten,

Ellinor Häreskog, Västerbotten

Anders Ringård, Södra Norrland

Ulf Carlsson, Örebro län-Västmanland

Satu Harnesk, Stockholms län med Uppsala län

Kjell Sjöberg, Stockholm stad med Gotland

Anna Bäckbom, Södermanland-Östergötland

Kristina Ahlström, Västra Götaland Norra

Ulrika Gustafsson, Göteborgsregionen med Halland, Torbjörn Hanö, Skåne.

Ersättare

Jan Vinroth, Norrbotten, Anna-

Lena Göttfert, Västerbotten,

Tomas Sjövall, Södra Norrland,

Mikael Johansson, Värmland-

Dalarna, Peter Svensson, Örebro

län-Västmanland, Johanna Wallin,

Stockholms län med Uppsala län,

Emil Kilsäter, Stockholm stad med

Gotland, Mats Olsson, Söderman-

land-Östergötland, Carina Pet-

tersson, Västra Götaland Norra,

Andreas Gustafsson, Göteborgs-

regionen med Halland, Nils An-

dersson Småland-Blekinge, Jörgen

Håkansson, Skåne.

Revisorer

Ingela Fondin, Stockholms stad

med Gotland, omval, Torbjörn

Kättström, Stockholms län med

Uppsala län, nyval, Thomas Win-

qvist, Södra Norrland, omval.

Ersättare

Marie Linde, Stockholms stad med

Gotland, omval, Leif Sandlund,

Göteborgsregionen med Halland,

nyval. Görtan Westling, Södra

Norrland, omval.

Stadgekommittén

Ing-Britt Pousette, Södra Norr-

land, omval, Marie Blomberg, Väs-

terbotten, omval, Robert Jonas-

son, Småland-Blekinge, nyval.

KONGRESS 2021
Ledande profession – tar ansvar för framtiden
24–25 APRIL

Rätt verktyg gör jobbet bättre

Upptäck OSA-verktygen

Hos oss finns stöd för en god arbetsmiljö och en attraktiv arbetsplats för kommuner, regioner och kommunala företag. Kostnadsfritt såklart!

“suntarbetsliv

Suntarbetsliv drivs gemensamt av de fackliga organisationerna och arbetsgivarorganisationerna SKR och Sobona.

Alla skolledare i ett förbund

Det är ett av Matz Nilssons mål som ordförande nästa period

– Det känns väldigt bra att få företräda Sveriges skolledare ytterligare tre år. Om Sveriges Skolledarförbunds kongress följer valberedningens eniga förslag att välja honom för tre nya år kan Matz Nilsson se fram emot en fjärde period som förbundsordförande. Det finns mycket kvar att göra för hans medlemmar. Det står snabbt klart när Skolledaren möter honom en månad före kongressen.

KONGRESS/INTERVJU. Just då, i slutet av mars, är den stora frågan i den skolfackliga världen om de två stora lärarförbunden ska gå ihop. LR vill skapa ett förbund för lärare, ett för skolledare.

– Det finns ju redan! Det var precis vad skolledarna gjorde för 55 år sedan, säger Matz Nilsson. Vi blev ett självständigt förbund.

Landets skolledare lämnade då Läroverkslärarnas riksförbund för att starta eget. Lärarfacket vill inte ha kvar rektorer-na i samma förbund.

SEDAN DESS HAR det bara varit fördelar med ett eget förbund, menar Nilsson. Ännu bättre blev det när skolledarna lämnade avtalssamverkan med lärarfacken, och blev en självständig part i Akademikeralliansen.

– Det är mycket viktigt att vi finns i olika förhandlingskarteller, slår Matz Nilsson fast.

Det fristående skolledarförbundet finns alltså redan, säger Nilsson med en blinkning till kolleger i ett annat förbund. Skolledarnas röst skulle bli ännu starkare om alla landets skolledare samlades i ett förbund. Det skulle gynna alla.

– Får jag mandat tre år till ska jag lägga all kraft och ambition på att förverkliga det, alla har oerhört mycket att vinna på det.

"Fritid?". Cykling, cykling, cykling, svarar Matz Nilsson. Det är frihet, teknik, kamratskap på vägen och bästa sättet att skingra tankarna i skön förening, anser han.

FOTO: MAGNUS HARTMAN

Likaväl som landets lärare skulle gynnas av ett starkt lärarförbund, menar han.

MEN INNAN DET sker finns det stora uppgifter för en ordförande för Sveriges skolledare. Arbetsmiljön är ett område.

– Jag ser med stor oro på vad som händer i landet. Vi har rektorer som går på knäna på

grund av arbetsbelastningen. Det är inte bara något som syns nu under pandemin, utan det skedde redan innan, säger Matz Nilsson.

HAN ÄR OCKSÅ besviken på att rektorsers mandat att självständigt och fritt under styrdokumenten utveckla förskolan och skolans verksamhet, inte har ge-

nomförts. Den nationella styrningen genom regering och riksdag ligger på en helt oförsvarbar detaljnivå, det gäller också den lokala styrningen, anser han.

– Rektorer för förskola och skola få inte tilliten att styra utifrån styrdokumenten. Utvecklingen går i själva verket i motsatt riktning!

DET ÄR EN av förklaringarna till att allt fler rektorer funderar på att lämna yrket. Förödande, säger Matz Nilsson. Många skolledare riskerar också att gå i väggen, så många som en fjärdedel visar en nyligen genomförd undersökning.

– Nej, jag ser inga tecken på förbättring, konstaterar han bekymrat.

Vi måste börja prata om det här, menar Matz Nilsson. Att situationen är så allvarlig måste flera få upp ögonen för. Det här är en fråga inte bara för skolan utan för hela samhället.

NÄR HAN SUMMERAR den senaste treårsperioden, är professionsdeklarationen, *En ledande profession – kärnan i vårt yrke*, en viktig milstolpe, liksom det lönepolitiska arbetet, med den mest täckande lönestatistiken för skolledare.

– Där ser vi att vi tappat i ansvarsavståndet, säger Matz Nilsson med eftertryck och pekar på ett begrepp som Sveriges Skolledarförbund lanserat de senaste åren.

Matz Nilsson kommer inte att vila på hanen. Han är beredd att hugga i igen de närmaste tre åren. Det finns mycket jobb kvar att göra för att skapa de bästa förutsättningarna för det som han tycker är Sveriges roligaste och viktigaste uppdrag: att arbeta för barns utveckling i förskolan och elevernas resultat i skolan.

KERSTIN WEYLER

KONGRESS 2021
Ledande profession – tar ansvar för framtiden
24–25 APRIL

Säg oui

**till utvecklande förändrings-
arbete som lyfter skolan.**

Erasmus+ ger ekonomiskt bidrag som gör det möjligt för lärare och elever att nå längre genom att utvecklas tillsammans med andra européer.

Läs mer på
utbyten.se/erasmusplus-skola

**Sök
finansiering
nu!**

Erasmus+ förenar och berikar.

Ny organisation: 180 rektorer har blivit 76

I sommar ska den nya skolenhetsorganisationen för Göteborg vara klar. Då har runt 180 rektorer blivit 76 som var och en ska svara för två till fyra skolor. Det nära arbetet med elever och lärare ska leas av en biträdande rektor på varje skolenhet.

GÖTEBORG. Några stadsdelar i Göteborg byggde nya skolor för 130–140 elever. I andra stadsdelar var skolorna mycket större. En del stadsdelar satte på sina skolor, andra inte lika mycket. När Göteborg som sista stora kommun i landet beslutade avskaffa sina stadsdelsförvaltningar och ersätta dem med fackförvaltningar, varav grundskoleförvaltningen är en, var förhoppningen att likvärdigheten för stadens skolor ska bli större.

– Det var något som vi hade efterlyst länge, säger Tomas Johansson, regional facklig förtroendevald för Sveriges Skolledarförbund i Göteborg. Det fanns ingen samordning över staden.

Ledningsstrukturen var vaga, ibland fanns det biträdande rektorer, ibland inte. Konsekvenserna var också att verksamheten gick med underskott.

GRUNDSKOLEFÖRVALTNINGEN och -nämnd inrättades 1 juli 2018 och omfattade då åtta geografiska områden och sju centrala avdelningar med cirka 48 000 elever och 8 000 anställda. Den 1 januari i fjol avvecklades på central nivå en avdelning för samordning och stöd, och en genomlysning resten av avdelningarna gjordes. Parallellt skedde en översyn av grundskolorna.

Skolorna ska nu delas upp i enheter för förskoleklass till årskurs 6 och i högstadieskolor.

Skolenheterna ska "klustras"

så att flera enheter får en gemensam skolledning där rektorerna får ett mer likvärdigt uppdrag och förbättrade möjligheter att utveckla sin inre organisation är det tänkt.

FÖR GÖTEBORGS REKTORER innebär förändringen att drygt 180 rektorer har blivit 76.

Rektorerna fick i höstas endast några veckor på att bestämma sig och söka de nya rektorstjänsterna, något som Sveriges Skolledarförbund varit kritiskt till.

– Ja, det gick fort, säger Tomas Johansson.

Några medlemmar har tyckt att förändringen har urholkat begreppet rektor, andra har varit oroade för löneutvecklingen. För förbundet lokalt var det mycket ilska att hantera i början.

NÄR DET NU är klart med de nya rektorerna återstår det under våren att tillsätta de biträdande rektorerna. De kommer i princip få samma arbetsuppgifter som hade tidigare, att leda den undervisande personalen. Dock utan de uppgifter som skollagen åligger rektor.

FÖRBUNDET KRÄVER ETT FÖRTYDLIGANDE

Skollagen från 2010 reglerar att det pedagogiska arbetet vid en förskole- eller skolenhet ska leas och samordnas av en rektor. Som i sin tur beslutar om sin inre organisation, till exempel hur skolledningen ska organiseras. Rektor ansvarar också för att fördela resurserna efter elevernas olika förutsättningar och behov. Skälet till att lagstiftaren var så bestämd över att en skolenhet skulle leas av en rektor var att man ville försäkra sig om att det ska vara tydligt och klart för personal, elever och föräldrar vem som

En utgångspunkt är att varje biträdande rektor ska ha runt 25 medarbetare.

Varje rektor ska ansvara för två, tre eller i vissa fall fyra skolor, och även de har 25 medarbetare. Rektorernas chefer är utbildningschefer, en var för de fyra områdena.

De biträdande rektorerna får dock inte något ledningsansvar för elevhälsan. Det ligger på rektorerna. Ett krav som var starkt från elevhälsans personal.

Alla tillsvidareanställda har garanterats en fortsatt anställning och samma lön.

För de nyinrättade biträdande rektorstjänsterna har ett hundratal visat sitt intresse. I sin intresseanmälan har man också fått önska var i staden man vill jobba. Några skolledare har emellertid lämnat staden för andra huvudmän.

Det är de nya rektorerna som tillsammans med utbildningscheferna som bestämmer vilka som ska få tjänsterna. I slutet av april ska samverkan ske med de fackliga organisationerna.

KERSTIN WEYLER

Fotnot: Grundskoledirektör Bengt Randén intervjuas i Skolledaren nr 3.

Jerker Ambjörn.

Jerker – vår nya chefsförhandlare

Hustrun är rektor och mamman var lärare – själv hamnade han på Sveriges Skolledarförbund. Den 1 maj börjar Jerker Ambjörn som chefsförhandlare/rådgivare.

INTERVJU. Välkommen Jerker, vem är du?

– Jag kommer närmast från Sveriges Ingenjörer där jag jobbar som ombudsman på mitt sjätte år. Innan dess arbetade jag ett år på Officersförbundet, på central nivå. Jag var också facklig på heltid på min tidigare arbetsplats, regementet i Enköping.

Du har redan nu koppling till skolvärlden?

– Ja, min hustru är rektor, och flera andra släktingar är lärare, liksom min mamma var. Så det är mycket snack om skola och utbildning här hemma. Och nej, jag har inte blivit avskräckt!

Vad ser du mest fram emot när du kliver in på Sveriges Skolledarförbund?

– Att få arbeta med chefer igen som jag gjorde på Officersförbundet. Det gäller att skapa goda förutsättningar för chefer både när det gäller arbetsmiljö och schyssta villkor. Då kan ledarskapet bli hållbart. Och samtidigt engagerar ju utbildning och skola mycket.

Men du börjar redan lite nu?

– Ja, jag ska vara med på förbundets kongress, och träffa förbundsstyrelsen innan!

Då ses vi!

KERSTIN WEYLER

Med digitala läromedel från NE kan fler lära sig mer

Fulla med stöd och finesser för olika behov och inlärningsstilar.
Komplett utbud för grundskolan. Läs mer på [NE.se](https://ne.se)

"VIKTIGT ATT STÅ UPP FÖR SINA VÄRDERINGAR"

Engagemang, tydlighet och mod. De orden fanns med i motiveringen då Britt Persson blev Årets biträdande rektor i Stockholm 2020.

AV MARGARETA EDLING FOTO PETER KNUTSON

Britt Persson är biträdande rektor på Kärrtorps gymnasium i Stockholm, har personalansvar för 21 lärare och undervisar i svenska som andraspråk två lektioner i veckan. Orden som följde med utmärkelserna tolkar hon som beskrivning av ett förhållningssätt.

– Det är viktigt att stå upp för sina värderingar och inte väja för svåra samtal. Ibland krävs det i mötet med elever att man är tydlig. Som skolledare gäller det också att hålla både elevernas och lärarnas perspektiv i huvudet samtidigt.

Hon blev stolt och glad, men lyfter samtidigt hur viktig den välfungerande chefsgruppen är. Och kollegiet, så samarbetsvilligt och stabilt!

CEREMONIN VAR CORONAANPASSAD och kändes personlig. Två högre chefer kom till skolan en vardagseftermiddag och gav henne blommor. Några lärare och elever och stod vid ljusgården i den klassiska femtiotalsbyggnaden och hörde på talet. Sedan blev det tårta på ett personalmöte.

– Intrycksintensivt, säger Britt Persson om livet i skolans värld. Arbetsvardagen består av många möten. De formella förstås – i ledningsgruppen och med lärare, elever eller föräldrar. Men också många informella – i korridorer och vid kaffeautomaten. Där avhandlas en vanlig dag olika viktiga småfrågor. Kan vi ändra på det där? Ska vi göra så här?

Intensiteten är svår att beskriva för utomstående.

– Det är en sån rörlig och levande miljö. Jag har sån kärlek till det här jobbet!

NÄSTAN FÖRÄLSKAT BERÄTTAR hon om sitt arbetsrum: Oftast öppen dörr. Konst, gardiner, till och med pärmar i blåa toner. På en vägg, ett fint porträtt av en ung flicka, tecknat av en tidigare elev. Biträdandekollegan

TRIVS I NICE OCH PÅ ÖLAND

► **Namn:** Britt Persson, Stockholm.

► **Född:** 1958.

► **Aktuellt:** Årets biträdande rektor 2020. Summan, 10 000 kr till fortbildning, vill hon använda till ledarskapsutbildning, helst med en kollega – när det blir möjligt igen.

► **Fritid:** Familjen (man, vuxna döttrar, två barnbarn). Sommarhus på Öland. Sjunger gärna. Läser Niklas Rådström. I normala fall – umgås med tajt vänkrets. Njuter av kyrkokonserter. Semestrar i Nicetrakten.

Robert Edström har grannrummet, så de ropar ofta till varandra.

En utmaning under pandemin har varit att hitta balans mellan fjärrundervisning och undervisning på plats. Olika regler gäller för eleverna på skolans nationella program (ekonomi, natur och samhälle) och för dem som går i programförberedande klasser eller läser språkintrödnation. Hon och kollegerna har lagt mycket tid på att få ihop fungerande scheman.

Direktiven till gymnasieskolan har också varit ryckiga, anser hon. Särskilt i början kom de med kort varsel.

BRITT PERSSON KOM hit som lärare redan 1998. Hon blev biträdande rektor 2017, samtidigt som skolan fick ny rektor. Då hade Kärrtorp sjunkit rejält i popularitet bland Stockholms gymnasier. Som mest hade man 1 200 elever, i dag cirka 450. När söktrycket minskade ökade i stället antalet elever som läste språkintrödnation.

Flera faktorer kan förklara utvecklingen, menar hon. Allt fler elever ville plugga i innerstaden. Fristående skolor tog ny mark. Ryktet försämrades. Skolans flaggskepp, medieprogrammet, försvann som en följd av Gy 11.

– Vi satsar intensivt på att öka söktrycket igen. Vi har en bra balans nu mellan nationella program och språkintrödnation.

UTVECKLINGARBETE ÄR EN av hennes hjärtefrågor. Under tre år satsade skolan till exempel brett på att öka alla lärares kunskap om hur man kan arbeta språkstärkande.

– Lärare måste få reflektera över sin undervisning och vad de kan förbättra. På samma sätt tänker jag om skolledarrollen. Det handlar hela tiden om att utvecklas och bli bättre på det man gör.◀

Skolan är en rörlig och levande miljö, säger Britt Persson. "Jag har en sån kärlek till det här jobbet!"

Läromedel • Stöd • Utbildning

Trygghet hela vägen med Gleerups digitala läromedel

Det senaste året blev inte som någon hade tänkt sig. Sveriges skolor har snabbt tvingats ställa om till en mer flexibel undervisningssituation, vilket aktualiserat vikten av tillgång till kvalitativa, strukturerade och individanpassade läromedel. Med Gleerups digitala läromedel får alla elever tillgång till ett ständigt aktuellt innehåll av hög kvalitet som täcker de flesta ämnen och kurser i grundskolan och gymnasiet.

Att låta hela skolan välja digitala läromedel i alla ämnen ger många fördelar. Med en gemensam lärmiljö ökar likvärdigheten och ni får stora möjligheter till kollegialt samarbete. Dessutom stöttar vi er hela vägen och ser till att skolan kommer igång på bästa sätt.

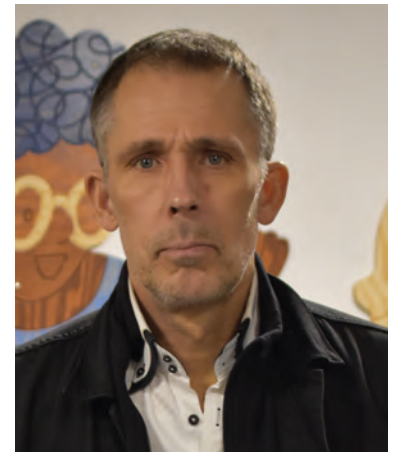
Vill du veta hur digitala läromedel kan bidra på er skola? Läs mer på gleerups.se

gleerups

HAN SLÅSS FÖR DE IDEBURNA SKOLORNA

Privat och offentligt ställs mot varandra i skoldebatten. Men det finns en tredje, idéburen sektor som förtjänar att lyftas fram. Det menar Håkan Wiclander, ordförande i Idéburna skolors riksförbund.

TEXT OCH FOTO MARGARETHA HOLMQVIST

Håkan Wiclander vill ge de idéburna friskolorna ökad tyngd i det svenska skolsystemet.

ABF-husets karaktäristiska blåa fasad reser sig ut mot Sveavägen i centrala Stockholm. Entrén är öppen och upplyst men allt är pandemityst och stilla. Håkan Wiclander, studieombudsman och verksamhetschef, låser upp en av lektionssalarna där vi kan mötas på coronaanpassat avstånd. Han saknar huset som det brukar vara, en livlig mötesplats för studier, kultur och politiska samtal.

Som ordförande i Idéburna skolors riksförbund är han en röst för en grupp friskolor som han tycker förtjänar en framträdande roll i det svenska skolsystemet.

– Våra skolor har inga ägare som väntar på vinstutdelning, och eventuella vinster går till att hålla kvaliteten i undervisningen, det är vad vi vill.

HÅKAN WICLANDER ANSER att grundtanken i friskole-reformen, att skapa mer valfrihet och utrymme för olika typer av pedagogik, har förfelats. I stället dominerar stora skolkoncerner med vinst till ägarna som drivkraft. Han bedömer att regeringen har en tydlig vilja att bryta skolsegregationen. Men med en riksdagsmajoritet som inte vill ta itu med vinsterna i välfärden är det lättare sagt än gjort.

– Politiken försöker lappa och laga, och det räcker inte, säger han.

I linje med det är Håkan Wiclander kritisk till likvärdighetsutredningens förslag om mer statlig styrning och kontroll av skolorna. Det är förslag som han anser missgynnar de idéburna skolorna. Risker är att mer styrning innebär nya tidskrävande pålagor som

blir en administrativ börda för skolor med redan begränsade resurser.

– Det är bra att man vill minska segregationen men våra idéburna skolor vill inte ha någon ny regional skolmyndighet eller fler kontrollsystem med dokumentationskrav som tar tid och resurser från utbildningen. Våra skolor är ofta små, medan de marknadsstyrda skolorna har mer resurser till sådant, säger han.

HÅKAN WICLANDER DRIVS av en viss optimism. Debatten om skolsegregationens baksidor är i full gång. Det ger förhoppningar om att fler ska få upp ögonen för den idéburna sektorn och de skolor han representerar.

– Jag vill inte direkt säga att det blåser medvind för våra skolor, men det ”pustar” framåt.

När vi kommer ut från den ödsliga lektionssalen ser vi att några vuxenstuderande ändå är på plats. En ung kille lyser upp när en lärare förklarar en uppgift för honom. Det blir som en illustration av Håkan Wiclanders vision om utbildning som svar på framtidens utmaningar.

– Jag är en folkrörelsemänniska som ser hur skola och utbildning har haft en stor roll i Sveriges utveckling från fattigsamhälle till dagens välfärdssamhälle. Det är lika viktigt nu som då, säger han. «

Fotnot: ABF Stockholm bedriver vuxenutbildning och SFI på tre platser, förutom i ABF-huset vid Globen och Liljeholmen och har även ett dotterbolag, Elvira kunskapsutveckling, som arbetar med uppdragsutbildning.

IDÉBURNA SKOLORS RIKSFÖRBUND

Idéburna skolors riksförbund är branschorganisation för Sveriges idéburna friskolor. Organisationen vill tillvarata de idéburna friskolornas intressen och arbeta för en samhällsnyttig och icke-vinstutdelande skola präglad av mångfald och utveckling. Förbundet arbetar med nationell opinionsbildning och är de idéburna friskolornas röst vid statliga utredningar och i samtal med politiska företrädare.
Källa: ideburenskola.se

"VI LÄGGER VÅRA RESURSER PÅ UNDERVISNING"

Små klasser och familjär stämning gör Freinetskolan Kastanjen populär. Rektor Maria Nordheden Gard är stolt över skolans starka förankring bland barn och föräldrar i Botkyrka.

TEXT MARGARETHA HOLMQVIST FOTO PETER KNUTSON

FREINET-PEDAGOGIK

Kastanjen i Botkyrka med cirka 200 elever är en F-9-skola med förskola. Skolan arbetar med freinet-pedagogik där ansvar, kommunikation och demokrati är viktiga delar. Den franske pedagogen Célestin Freinet (1896-1966) utformade en pedagogik som kallas verklighetspedagogik eller arbetspedagogik. Han ville skapa en skola där elever får uttrycka sig fritt och kan utveckla fantasi och skaparlust.

Maria Nordheden Gard säger:
– Min dörr står alltid öppen, jag är tillgänglig. Med ett personalansvar för över 50 personer blir man något av ett alltiallo.

Skolan ligger vackert i villakvarteret Slagsta, nära naturen och Mälaren. Skolan har funnits i drygt 25 år och är populär hos familjerna i området och i närliggande flerfamiljhusområden som Fittja, Alby och Hallunda.

Maria Nordheden Gard lyfter fram närhet och småskalighet som framgångsfaktorer i en befolkningstät kommun. Hos Kastanjen kan eleverna gå hela grundskoleperioden, och det är vanligt att syskon söker sig hit.

– Den stora skillnaden mot de kommunala skolorna där jag arbetat tidigare är det gemensamma, samlingen, att vi som arbetar här drivs av samma grundvärderingar, säger Maria Nordheden Gard, som varit rektor sedan 2015. Innan dess var hon lärare på skolan.

HON KÄNNER SIG trygg med Kastanjens inarbetade position bland Botkyrkas skolor, en kommun där friskolor traditionellt haft en svag ställning.

– Vi vill vara inkluderade i kommunen. Med Botkyrka kommun har vi gått från att vara osynliga till att vi börjar få kontakt. Vi känner oss lite bortglömda men möter inget motstånd. Nu under pandemin har vi en bra samverkan med utbildningsförvaltningen, betonar hon.

Kastanjen har begränsad ekonomi. Prioriteringen är små klasser och skolan behöver relativt många ämneslärare för att täcka samtliga årskursers behov. Lönemässigt kan Kastanjen därför inte konkurrera med andra skolor i Botkyrka eller Stockholms stad.

– Men vi har andra fördelar som att det är nära till beslut och färre elever. De som vill arbeta hos oss söker sig hit för att de känner till oss och pedagogiken.

Enligt Maria Nordheden Gard nås även en idéburen skola som Kastanjen av debatten om vinstdrivna friskolor. Det är lätt att dra alla friskolor över en kam.

– På det stora hela klumpas vi ihop med vinstdrivande skolor. Men när föräldrarna kommer hit och ser de slitna lokalerna brukar de förstå att vi lägger våra resurser på undervisning och inte på flashiga saker.

HON ÖNSKAR ATT fler ska få upp ögonen för de idéburna skolornas särart.

– Jag kan känna att vi idéburna skolor är lite bortglömda i friskoledebatten och likvärdighetsutredningens förslag kring mer styrning och kontroll är oroande. Jag funderar om det skulle kunna gå att lösa med någon form av certifiering för idéburna skolor, men hur det ska fungera vet jag inte.

I somras inträffade en tragedi som präglade hela läsåret på Kastanjen. En av skolans elever, 12-åriga Adriana, sköts till döds vid McDonalds i närliggande Alby. En dramatisk händelse som utlöste en intensiv debatt om kriminalitet och gängvåld. Hos Kastanjen har mycket handlat om att skapa en normalitet i det svåra.

– Vi är en liten skola, alla här kände Adriana och hade en relation till henne. Jag kände direkt att det här fixar vi inte själva. När man sitter med sin egen sorg måste man ta hjälp, berättar Maria Nordheden Gard.

SKOLAN KOPPLADE IN Svenska kyrkan och alla på skolan som önskat har fått samtalsstöd. En stipendiefond som hedrar Adriana har instiftats och på skolgården växer ett träd till hennes minne.

– Samtidigt måste skolan gå tillbaka till en vardag men för Adrianas allra närmaste vänner är det svårt, de bär på mycket sorg och ilska, säger Maria Nordheden Gard stillsamt. «

–Vi är en liten skola och är egentligen inte intresserade av att växa, men vill gärna samverka med andra, säger Maria Nordheden Gard, friskolerektor på Kastanjen i Botkyrka.

SKOLLEDARE ÄR KLÄMDA AV MÄTHYSTERIN

Jonna Bornemark är filosofen som gjort sig känd för sin förödande kritik av mätysterin inom det offentliga. Hennes första bok *Det omätbaras renässans* väckte stor uppmärksamhet. I uppföljaren *Horisonten finns alltid kvar* lyfter hon fram det professionella omdömet som en motkraft mot ”förpappring” och en fördummande kunskapssyn.

TEXT LENA FRÄNDBERG FOTO ROBERT BLOMBÄCK

Det finns, enligt Jonna Bornemark, ett grundläggande problem med det styrsystem som följt med välfärdens, och därmed skolornas, marknadisering. Det handlar inte om att privata skolor skulle vara sämre än kommunala. Problemet är att köp- och säljmodellen skapar ett behov av att formulera exakt vad en skola ska ha för att vara bra nog.

– En enorm definitions- och pappersexercis skapas för att kontrollera att en miniminivå hålls. Kommunerna måste definiera vad man köper och sedan granska att det finns på plats vilket leder till en gigantisk administration, säger Jonna Bornemark.

Skolledare befinner sig på ett sätt i kläm i styrsyste-

met eftersom de både styrs uppifrån och själva leder en verksamhet.

Att rektorer måste navigera mellan pedagogernas behov och det som krävs av myndigheter är i sig inte nytt, men under 2000-talet har situationen förändrats och hårdnat till följd av den ökade administrationen.

EN REKTOR SOM fokuserar på innehållet och undervisningens kvalitet snarare än på överdrivet pappersarbete måste ofta försvara det uppåt, enligt Jonna Bornemark:

– De fungerar som en fjädring mellan lärarna och myndigheterna. Kloka rektorer försöker fjädra så mycket som möjligt, men det är en svår uppgift.

Skolledare bör skapa en informell miljö för erfarenhetsutbyte tillsammans med sina lärare, menar Jonna Bornemark.

BÖCKERNA

Det omätbaras renässans: en uppgörelse med pedanternas världsherravälde, 2018, Volante
Horisonten finns alltid kvar: om det bortglömda omdömet, 2020, Volant

Dagens styrsystem, New Public Management, NPM, hänger, enligt Jonna Bornemark, inte bara ihop med marknadsiseringen utan också med en viss form av kunskap – den mätbara kunskapen. Hon belyser, bland annat med hjälp av 1400-talsfilosofen Cusanus tankegångar, hur reduktionistisk och begränsad dagens kunskapssyn har blivit.

I boken *Det omätbaras renässans* resonerar hon kring skillnaden mellan ratio och intellectus.

Ratio står för förnuftet som ordnar sinnesintryck med hjälp av mätbara, definierade begrepp medan intellectus innefattar både sinnlighet, känsla och tanke och används när vi sätter upp våra mål, skapar våra referensramar och värderingar. De behövs båda och samverkar med varandra, men i dag är det, enligt

En rektor som fokuserar på innehållet och undervisningens kvalitet snarare än på överdrivet pappersarbete måste ofta försvara det uppåt.

Jonna Bornemark, bara ratio som ses som ”riktig” kunskap:

– Konsekvensen blir att vi blir mycket dummare som människor än vad vi skulle behöva vara. När en viss typ av kunskap premieras utvecklas inte människor i sin fulla potential. Det blir en onödig konflikt mellan kunskapsformerna.

OMDÖMET ÄR EN specifik form av intellectus som Jonna Bornemark lyfter fram i sin nya bok *Horisonten finns alltid kvar*. Hon menar att det inom New Public Management inte finns några tankar om hur ett professionellt omdöme ska fungera. Även om det är självklart positivt laddat och man förutsätter att det finns, så skapas inga upparbetade vägar för att odla det. Alla manualer, matriser och allt pappersarbete riskerar dessutom att kväva omdömet.

Professionellt omdöme är, enligt Jonna Bornemark, en komplex kunskapsförmåga som handlar om att hantera det som händer här och nu. Det är i relation till eleven och en konkret situation som läraren måste ha ett handlingsutrymme och ett gott omdöme. Det är där som lärargärningen bor:

– Omdömesförmågan bygger på sinnena som knyter oss till situationen, på känslorna som talar om för oss vad som är viktigt och på erfarenhet som gör att vi förstår situationen bättre. Den bygger också på teoretisk kunskap som alltid måste användas på ett visst sätt i den specifika situationen och på riktlinjer och en och annan manual.

– Till slut handlar omdömesförmåga också om insikten om att vi inte vet allt och att situationen sträcker sig bortanför det man kan se. Det innebär en ödmjukhet och en insikt i att man måste lyssna, säger Jonna Bornemark.

FÖR ATT GE goda förutsättningar för det professionella omdömet är det, enligt Jonna Bornemark, centralt att lyssna på lärarna och hur de upplever att deras handlingsutrymme begränsas. Vad lärarna vill lägga sin arbetstid, sitt fokus och sin psykiska energi på.

Det handlar om att fundera på vad som kan tas bort och att ge reflektionsutrymme. Att skapa en informell miljö för erfarenhetsutbyte, där man kan ta itu med de svåra konkreta situationerna.

– Ska man jobba med omdöme handlar det om en kultur där man är trygg nog att säga *jag*. Där man kan vara självkritisk och inte gömmer sig bakom riktlinjer och manualer. Kunskapen måste finnas hos pedagogerna, inte i pappershögarna, säger Jonna Bornemark. «

Kampen för legitimation gav ny utbildningspolitik

Med en bakgrund som lärare, skolledare och fackligt engagerad har jag intresserat mig för hur utbildningspolitik, mediadebatt och forskning format synen på skolan och lärarkåren i Sverige under de senaste decennierna. Detta kom att bli utgångspunkten för ett avhandlingsarbete om lärarprofessionens villkor och utveckling. I fokus står lärarnas fackliga förbund som aktörer i debatten om den svenska legitimationsreformen (Baltzer, 2020).

I mars 2011 beslutade Sveriges riksdag i bred politisk enighet att införa legitimation för lärare och förskollärare (rskr 2010/11:171). Kravet på en legitimation hade förts fram från fackligt håll av Lärarnas Riksförbund (LR) sedan 1991.

Huvuddragen i reformen var att en statligt utfärdad legitimation skulle öka rättssäkerheten för barn och elever och att den skulle höja kvaliteten och statusen på lärarkåren. Vidare skulle legitimation vara en förutsättning för undervisning och betygsättning liksom för att tillsvidareanställas som lärare. Förslag om karriärsteg och tillsättning av lektorer i skolan utgjorde också delar av reformpaketet (prop 2010/11:20; SOU 2010/11:UbU5).

EN NY SKOLLAG infördes som tydligare reglerade lärares behörighet samt att undervisningen skulle vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet (SFS 2010:800).

Diskussionen om läraryrkets status och kamp för professionell överlevnad har pågått i media från 1990-talet och framåt mer eller mindre intensivt (Irenius, 2016-02-27, SvD). I forskningen framträder också bilden av en försvagad yrkeskår

FÖRFATTAREN

Charlotte Baltzer, är verksam inom rektorsutbildningen vid Uppsala universitet. Hon har en bakgrund som undervisningsråd vid Skolverket samt som lärare och rektor inom gymnasiet och grundskolan. Hösten 2020 disputerade hon med avhandlingen *Lärarlegitimation som facklig professionsstrategi – en analys av den svenska legitimationsreformen som argument för lärares (re)professionalisering*.

Charlotte Baltzer.
FOTO: XX

som genom decentralisering och effektivisering av offentlig sektor samt ökade krav på inflytande från övriga samhällsgrupper, förlorat handlingsutrymme och status.

Kommunaliseringen av den svenska skolan i slutet av 1980-talet, som markerade inledningen till en rad reformer, genomfördes i strid med lärarkåren och sågs som ett hot mot lärarprofessionens autonomi. De statligt reglerade lärartjänsterna och behörighetsreglerna avskaffades och skolledarna fick större makt att styra över lärarnas arbete (Ringarp 2011; Stenlås 2009).

DEBATTEN OM LÄRARPROFESSIONEN intensifierades under 2000-talet som en följd av Oecd och Pisas rapporter om svenska elevers försämrade resultat (Wahlström, 2015). Konsekvenserna av skolans förändrade styrning diskuterades inom båda politiska blocken om hur elevernas kunskapsnivåer skulle höjas och hur lärares

professionella kompetens skulle stärkas (dir 2006: 31; dir 2006:140).

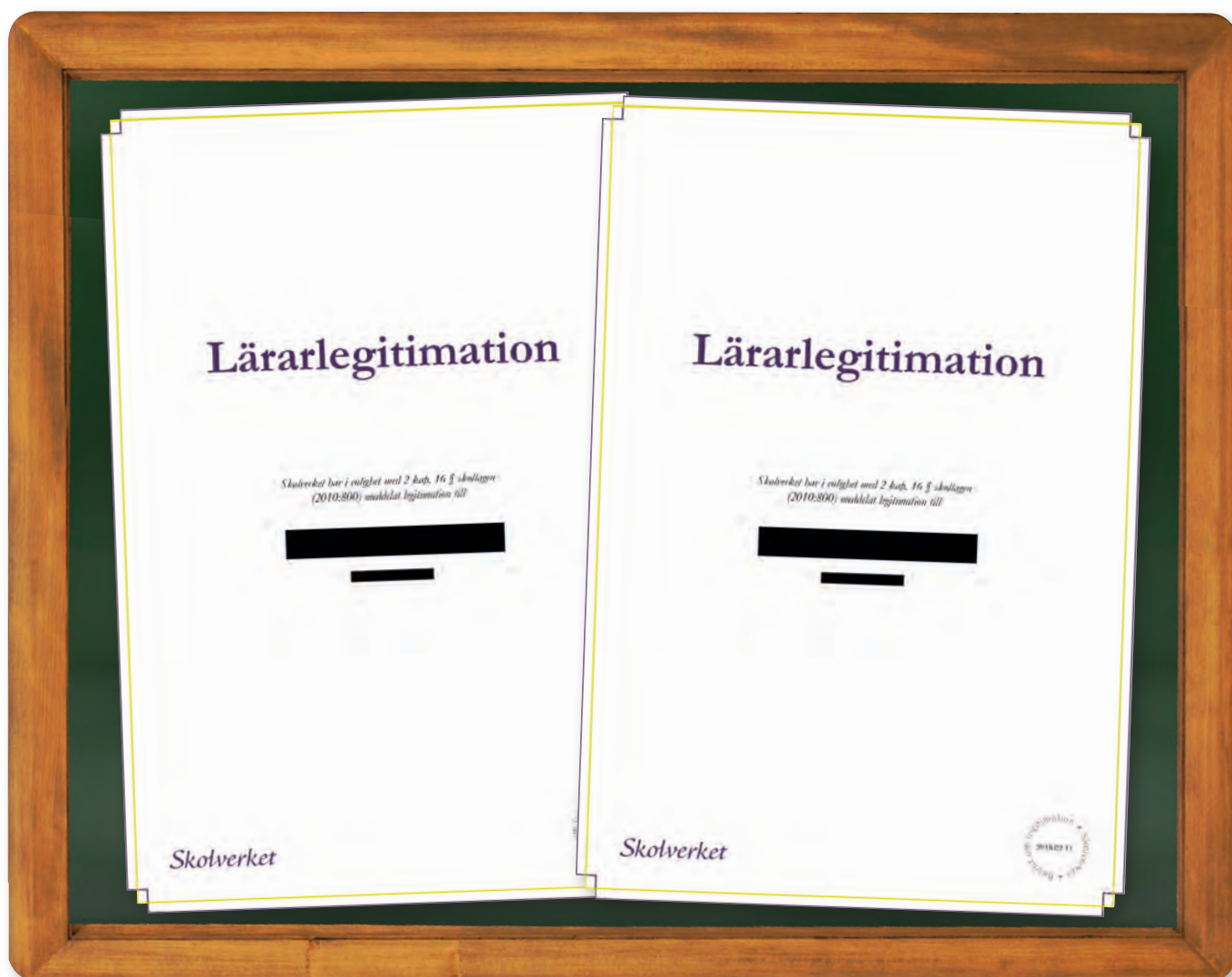
Vem ska ges rätten till inflytande över den kulturella och samhälleliga traderingen och reformering som utgör skolans huvuduppgift: är det myndigheterna, föräldrarna eller yrkesutövarna och deras företrädare?

I avhandlingen beskrivs de intressen och konflikter som utspelat sig och som ständigt utspelar sig mellan aktörerna – lärarförbunden och staten – med både skilda och tidvis samstämmiga intressen.

I SVENSK UTBILDNINGSHISTORISK forskning framträder de fackliga lärarorganisationerna som delaktiga i de stora utbildningsreformerna under 1900-talet, samtidigt som reformeringen aktualiserat konflikter mellan två olika läraridentiteter och utbildningsvisioner: dels den äldre så kallade läroverkstraditionen med anor sedan medeltiden, dels folkskollärarkåren som växte fram från 1800-talet (Carle, Kinnander & Salin, 2000; Persson, 2008).

Detta har manifesterats till exempel genom att lärarkåren organiserat sig i olika förbund med skilda politiska ställningstaganden, alltmedan utbildningsväsendet transformerats. Kyrkans makt ersattes av statens som så småningom fick konkurrens av marknaden i takt med globalisering och resultatkrav (Florin, 2010; Hallsén, 2013; Lilja, 2014; Persson, 2008). Under 1990-talet intog lärarförbunden, LR och Lärarförbundet, emellertid en ny gemensam strategi och drev så småningom tillsammans bland annat kravet på en lärarlegitimation.

Ett forskningsfält som i mindre grad studerats både i Sverige och internationellt är hur lärares fackliga organisationer drivit professionsfrågor och opinionsbild-

ning inom den samtida utbildningspolitiska debatten (Bascia, 2015; Lilja, 2014; Segerholm, 2019-11-19; Whorton, 2016).

AMBITIONEN MED AVHANDLINGEN har således varit att empiriskt vidga ett forskningsfält som är förhållandevis lite undersökt. Källmaterialet har utgjorts av texter publicerade av lärarförbunden i form av verksamhetsberättelser, lärarförbundens tidskrifter Skolvärlden och Lärarnas tidning, böcker utgivna av förbunden samt hemsidan Lärarnas historia. Det statliga materialet har i huvudsak utgjorts av riksdagsmotioner, utredningar och propositioner.

Diskussionen i dagspressen bygger på artiklar ur Dagens Nyheter, Svenska Dagbladet och Upsala Nya Tidning. Såväl svensk som internationell forskning har använts med tonvikt på professionsforskning och läroplansteoretisk forskning.

Legitimationsreformens införande studeras som ett uttryck för en ideologisk process kopplad till utbildningsreformerna under de senaste decennierna. Den professionsteoretiska utgångspunkten är att professioner uppstår och går tillbaka beroende på yrkesgruppers förmåga att genom opinionsbildning få igenom krav som uttryck för politiskt och juridiskt erkännande och samhällelig status.

LEGITIMATIONEN SYMBOLISERAR UR detta perspektiv en statlig sanktion av yrkeskunnande och tillit från samhällets sida gentemot professionen (Abbott, 1988). Läroplansteorin och Lundgrens forskning bidrar med teoretiska begrepp om hur utbildning skapar och legitimerar samhälleliga styrkeförhållanden, och hur ideologier och tankemönster sätter ramar för utformandet av utbildningsväsendet vid en viss tidpunkt (Lindensjö & Lundgren,

2000; Lundgren, 1979). Uljens utveckling av läroplansteorin bidrar med perspektiv som innebär att utbildning måste studeras utifrån en rad nivåer, i synnerhet mot bakgrund av den neoliberala ideologins påverkan på utbildning med dess nya styrningsformer.

DE TEORETISKA UTGÅNGSPUNKTERNA innebär att såväl lärarfacken som statliga institutioner, ses som både drivande och mottagande aktörer vilket möjliggör en problematisering av retoriska figurer och ideologier. Genom att studera utbildningsfrågor ur detta perspektiv öppnas möjligheten att se lärare inte självklart som styrda reproducenter av politiskt på förhand uppställda formuleringar (Uljens, 2018, Uljens & Elo, 2019).

Vilka resultat och slutsatser framkommer då i studien? Och på vilket sätt är dessa relevanta inom utbildning?

Ett centralt resultat i avhandlingen är att lärarfackliga reforminitiativ såväl i ett samtidshistoriskt som i ett historiskt perspektiv, strävat efter att förbättra utbildningen och stärka lärarkåren som profession.

Från slutet av 1990-talet och framåt får fackförbunden genomslag i opinionsbildningen och vikten av en långsiktig gemensam utbildningspolitik blir tydlig i debatten. Med legitimationen ökade kraven på lärares ämnesutbildning och kompetens, och genom reformen aktualiserades forskningens betydelse inom utbildningsväsendet, vilket ledde till satsningar på fler lektorer i skolan, frågor som drivits fackligt under en tjugofemårsperiod.

SAMMANFATTNINGSVIS ÄR SLUTSATSEN således att det skett en viss reprofessionsisering av lärarkåren såtillvida att vissa

Studien har visat att de fackliga organisationernas strategier påverkade både den offentliga opinionen och den politiskt lagstiftande makten.

strukturella och institutionella betingelser kan sägas vara uppfyllda. Genom den professionsteoretiska analysen har studien visat att de fackliga organisatio-

nernas strategier påverkade både den offentliga opinionen och den politiskt lagstiftande makten.

Ur ett läroplansteoretiskt perspektiv har ideologiska och juridiska ramar etablerats. Detta kan ses som ett resultat av en politisk konsensualism, som kännetecknade frågor om lärare och lärarutbildning från mitten av 2000-talet, under en period av lärarfacklig mobilisering på en enad front.

EN FÖRHOPPNING ÄR att avhandlingen kan bidra till diskussionen om utbildningens villkor och att staten och huvudmännen ser vikten av att även framgent lyssna på lärarna. Detta är nödvändigt för att på allvar göra verklighet av den politiska retoriken om betydelsen av en stark lärarprofession med syfte att skapa hög kvalitet i undervisningen för alla elever. «

REFERENSER

Abbott, A (1988). *The systems of Professions* Andrew Abbot. Chicago: The University of Chicago Press.

Bascia, N (2015). *Perspectives on Teacher Unions: History, Discourse, and Renewal*. N Bascia (red). *Teacher Unions in Public Education: Politics, History, and the Future*. New York: Palgrave Macmillan.

Baltzer, C (2020). *Lärarlegitimation som facklig professionsstrategi. En analys av den svenska legitimationsreformen som argument för lärares (re)professionalisering*. Doktorsavhandling, Vasa: Åbo Akademi.

Carle, T, Kinnander, S & Salin, S (2000). *Lärarnas Riksförbund 1884–2000. Ett stycke svensk skolhistoria ur fackligt perspektiv*. Stockholm: Informationsförlaget.

Florin, C (2010). *Lärarnas professionalisering*. Hämtad från: www.lararnashistoria.se/article/lararnas_professionalisering

Hallsén, S (2013). *Lärarutbildning i skolans tjänst? En policyanalys av statliga argument för förändring*. (Uppsala Studies in Education, no 133). Doktorsavhandling, Uppsala: Uppsala universitet.

Irenius, L (2016-02-07). *Bra lärare betyder allt*. Svenska Dagbladet.

Kommittédirektiv 2006:31. *Utredning om auktorisation av lärare*. Stockholm: Regeringskansliet.

Kommittédirektiv 2006:140. *Direktiv till Lärarutredningen – om behörighet och auktorisation (U 2006:07)*. Stockholm: Regeringskansliet.

Lilja, P (2014). *Negotiating teacher professionalism. On the Symbolic Politics of Sweden's Teacher Unions*. (Malmöstudies in educational sciences, no 72). Doktorsavhandling. Malmö: Malmö universitet. Faculty of Education and Society.

Lindensjö, B & Lundgren, UP (2000). *Utbildningsreformer och politisk styrning*. Stockholm: Stockholms universitetsförlag.

Lundgren, UP (1979). *Att organisera omvärlden En introduktion i läroplansteori*. Vällingby: Liber förlag.

Persson, S (2008). *Läraryrkets uppkomst och förändring. En sociologisk studie av lärares villkor, organisering och yrkesprojekt inom den grundläggande utbildningen cirka 1800–2000*. (Göteborg Studies in Sociology, no 33). Doktorsavhandling, Göteborg: Department of Sociology, Göteborgs universitet.

Proposition 2010/11:20. *Legitimation för lärare och förskollärare*. Stockholm: Regeringskansliet.

Riksdagsskrivelse 2010/11:171 ang bet 2010/11. *UbU5 Legitimation för lärare och förskollärare*. Stockholm: Utbildningsdepartementet.

Ringarp, J (2011). *Professionens problematik. Lärarkårens kommunalisering och välfärdsstatens förvandling*. Doktorsavhandling, Stockholm: Daidalos.

SFS 2010:800. *Skollag*. Stockholm: Utbildningsdepartementet.

SOU 2010/11. *UbU5 Legitimation för lärare och förskollärare*. Stockholm: Utbildningsdepartementet.

Stenlås, N (2009:6). *En kår i kläm – Läraryrket mellan professionella ideal och statliga reformer*. Stockholm: Finansdepartementet.

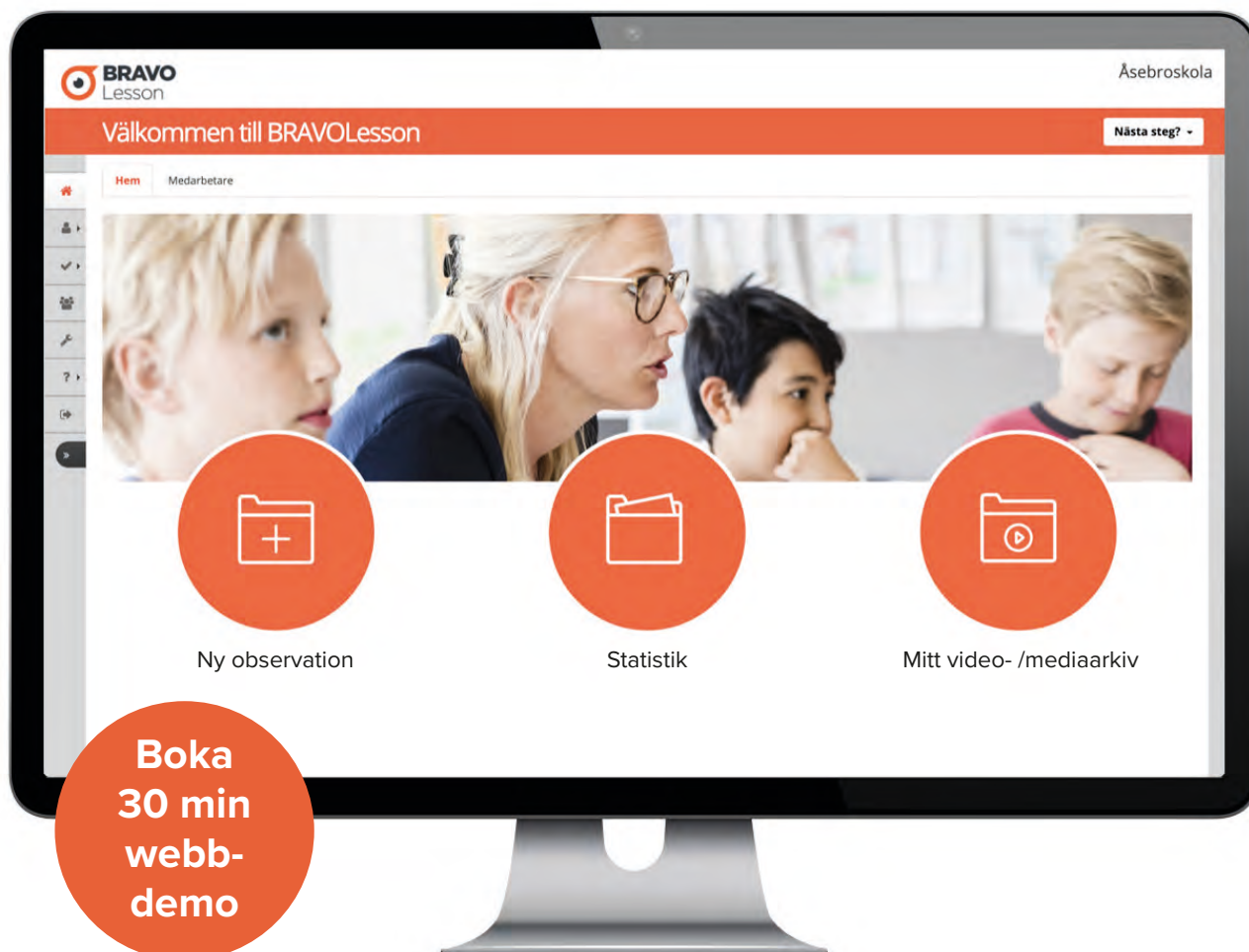
Uljens, M (2018). *Non-affirmative education theory and discursive institutionalism as possibilities for curriculum research – A foreword*. *Transnational Curriculum Inquiry*, 2 (15), 1–3.

Uljens, M & Elo, J (2019). *Reflecting re-fraction in higher education*. Åbo Akademi University, Finland. I P Sikes & Y Novakovic (red), (in print). *Storying the public intellectual. Commentaries on the impact and influence of the work of Ivor Goodson*. London: Routledge.

Wahlström, N (2015). *Läroplansteori och didaktik*. Malmö: Gleerup.

Whorton, L M (2016). *Teachers' Unions and Education Reform in Comparative Contexts*. New York: Routledge.

Digitalisering som leder till mer lärande redan första terminen

Läs mer och boka på www.bravolesson.se

Bättre och bättre undervisning i varje klassrum och online

BRAVO Lesson är app-webb-video för lektionsobservationer, kollegialt lärande och feedback till lärare på vetenskaplig grund. Ett verktyg för dig och kärnan i din skolas kvalitetsarbete – att systematiskt utveckla undervisningens kvalitet.

Från 3.950 kr exkl. moms per läsår.

SKOLLEDAREN NR 2 APRIL 2021

REKTOR – FÖRVALTNINGSCHEF

FÖRMEDLA – REKRYTERA – HYRA

**Kompetenta skolledare/chefer i
hela Sverige! Erfarenhet från
mer än 900 skolor! 24 års
kontinuerlig verksamhet!**

Tel: 08-545 160 20

info@kunskapsbolaget.se

www.kunskapsbolaget.se

**Kunskaps
bolaget** ... utvecklar ledare och organisationer

Skolledarnas viktigaste mötesplats

Utveckla ditt ledarskap,
fyll på med ny inspiration
och utbyt erfarenheter
med kollegor.

**Säkra
din plats!**
Anmäl dig på
skolledarkongressen.se

22–23 mars 2022
Svenska Mässan, Göteborg

Nordiska
Skolledar-
kongressen

Politiker hotar och vill tysta lärare

Det förekommer dagligen hot mot journalister som skriver om vissa ämnen. Det har framkommit att en del journalister, och deras familjer, har utsatts för dödshot, hot om att misshandlas och våldtas när de vågat granska vissa politiska inriktningar och påståenden.

När kommer den trenden att sippra in i skolans värld?

Det har den redan gjort.

En skånsk rektor, som hävdade att kommunen bröt mot grundlagen när den förbjöd huvudbonader i skolan, pressades att avgå. Yttrandefrihet gäller alltså inte i den kommunen, så det är brott mot två av våra grundlagar.

Nu ser vi att folkvalda personer inom samma politiska ytterområde attackerar lärare och lärares undervisning. En folkvald politiker med en hög post i en skånsk kommun – inte i vår egen – vill bestämma vad en av mina lärare säger på lektionerna.

LÄRAREN TOG UPP en aktuell händelse, stormningen av Capitolium, på en distanslektion. Politikern satt och lyssnade på lektionen och skriver sedan till läraren att det är jämförbart med DDR att kalla händelserna för ett försök till statskupp. I princip alla andra är överens om att det var just det det handlade om. Men det får läraren inte säga enligt politikern, för det innebär att läraren "ser fascister överallt".

Politikern avslutar sitt mejl med "Med önskan om bättring". Med tanke på retoriken i politikerns mejl och den rådande situationen med direkta hot mot misshagliga personer och deras familjer, kan det så klart uppfattas som ett underförstått hot.

Läraren kontakter mig, och jag svarar föräldern/politikern att jag har full tillit till att läraren följer skollagen och läroplanen när det gäller objektiv undervisning.

Politikerns svar blir "Jag ska dokumentera vidare undervisning och återkommer vid behov". En undran blir ju då på vilket sätt han återkommer. Återigen något som kan tolkas som ett hot.

Läraren, som är erfaren, klok och balanserad, är så klart skärrad, det är hans kolleger också.

SKOLANS SKA VARA en bildningens högborg, där vi försvarar de demokratiska idealen och yttrandefriheten. Vi ska inte vika oss för de som vill tysta vissa åsikter, för då kan vi lika gärna stänga våra skolor. Vi har ett uppdrag att värna demokratin. Lärare ska inte få utsättas för politiska påtryckningsförsök. «

Torbjörn Hanö

REKTOR

Lärorikt om språklig sårbarhet

Från sårbarhet till hållbarhet i lärande och undervisning

Barbro Bruce (red)

STUDENTLITTERATUR

Jag funderar på att börja använda en skala som utgår från hur ofta jag säger "just nu läser jag en bok som...". Skalan skulle indikera hur intressant och framför allt relevant en bok är. Den här boken skulle hamna högt på just-nu-läser-jag-en-bok-som-skalan.

Förutom Barbro Bruce själv bidrar 17 olika författare till den här antologin. Författarna är docenter, lärare, professorer och annat fint folk. Ibland blir antologier lite repetitiva, eller så saknar de en riktigt tydlig röd tråd.

Här finns ett uttryckligt huvudsakligt ämne, nämligen språklig sårbarhet, ett ganska nytt begrepp. (Det myntades för några år sedan i boken *Språklig sårbarhet i förskola och skola: barnet, språket och pedagogiken*.)

BEGREPPET BEHÖVS FÖR att benämna "språkliga utmaningar och svårigheter ur ett relationellt och kontextuellt perspektiv". Det kan illustreras med tre kugghjul, där barnet är ett, språket respektive pedagogiken de två andra. I arbetet med att undanröja de hinder som en elev eller ett barn har i sitt språk – mer om det strax – behöver läraren kompetens och skolläraren måste se till att det finns resurser, både i form av exempelvis specialpedagoger, och kompetens bland personalen. Språklig sårbarhet kan man

naturligtvis ha om man inte undervisas på sitt modersmål. Men begreppet är mycket bredare än så. Om man i hemmet aldrig möter ett "akademiskt" språk, om man har en språkstörning, diagnosticerad eller ej, om man inte har fått undervisning eller kunskaper som motsvarar den nivå man ska studera på – då kan man hamna i språklig sårbarhet.

SOM NÄMNTS TIDIGARE handlar sårbarheten också om skolan som organisation och läraren som yrkesutövare. Lärare kan behöva stöttning i pedagogiskt sårbara situationer. Läraren ska inte behöva lösa svåra situationer på egen hand. Kollegialt lärande och samarbete krävs, liksom resurser i form av speciallärare och -pedagoger och elevhälsans professioner.

Paraplyet som hålls över bokens olika delar är alltså språklig sårbarhet, och kapitlen knyter an till det på ett tydligt sätt. Många av författarna hänvisar också till de andra kapitlen, vilket ökar känslan av en helhet. Varje kapitel tar upp vitt skilda ämnen som ryms under paraplyet, på ett sätt som gör att de alla bidrar till helheten.

FÖRSTA KAPITLET HAR en filosofisk approach till begreppet sårbarhet som en relation mellan helhet och del. Det är en intressväckande inledning. Därefter handlar det om språkliga krav i läroplanstexter.

Barn lär sig inte av sig själva att knäcka skolans olika koder, som dessutom ser olika ut i olika ämnen. Det måste lärare leda dem in i, annars utestängs de elever som inte kommer från exempelvis akademiska hem.

Sedan kommer vi in på elever med utvecklingsrelaterade språksvårigheter. Inte minst

när det handlar om de eleverna måste läraren och skolan ha tillräcklig kunskap för att kunna möta dem. Man lyfter också att när en elev får det stöd hen behöver, minskar efterfrågan på att diagnosticera den eleven. Det visar ju på att det är miljön i skolan som gör skillnad, inte elevens eventuella diagnos.

NU HAR JAG lyft fram vissa kapitel, men jag skulle vilja skriva lite om alla, men utrymmet tillåter inte det.

För att kort nämna några: Du hittar intressant läsning om hållbar läsning (bland annat om elever som anser att de inte är läsare), om matematikinläring (fundera över vilka olika betydelser ett vågrätt streck kan ha

i matematiken), om sårbarhet i skolans bedömning och betygssättning på grund av elevens språk, inte elevens kunskaper. Vi får möta vilken problematik distansundervisning (den "vanliga", inte den som orsakats av pandemin) innebär, skrivutveckling i högre utbildning, med mera.

GENOMGÅENDE MYCKET läsvärt och lärorikt, inte minst för att språklig sårbarhet är ett förhållandevis nytt – och mycket användbart – begrepp för fenomen som funnits länge, och även för att man ser skolan som en helhet, inte att läraren ska se till att fixa problemen på egen hand.

TORBJÖRN HANÖ

Akut behov av en rektor?

- Vi erbjuder förslag till lösning inom 48 timmar
- Ni får en kvalificerad rektor med rätt erfarenhet
- Rektorn är operativ från första dagen
- Vi skräddarsyr en lösning efter ert behov

Vi har sedan 1999 många nöjda uppdragsgivare över hela landet.

Rektorsbemanning i Sverige AB
Kenneth Köhlin 073-631 28 89
www.primaselecta.se

PRIMA SELECTA

Nästanchefens svåra roll

Att leda utvecklingsprocesser i förskola och skola

Lisbeth Gyllander Torkildsen,
Jaana Nehez

STUDENTLITTERATUR

Syftet med den här boken är att ge i första hand de man kallar "mellanledare" verktyg, och bakomliggande teorier till dessa verktyg, för att arbeta med lokala utvecklingsprocesser på en skola eller förskola. Det kan väl bli en användbar bok av det, eller hur?

Och det är det också!

Vad är de här mellanledarna då för några figurer?

DET ÄR DE som leder processer på olika nivåer, men formellt inte har arbetsgivaransvar. De man kan säga "men du är inte min chef!" till. Det är en svår roll, man är ett slags budbärare och facilitator och ledare i ett.

Det kan vara att man ska genomföra något som kommer uppifrån, vilket ju inte alltid är så lätt, men också att leda arbetslaget, ämneslaget, den pe-

dagogiska gruppen ... kärt barn har många namn.

När man leder det som lyfts underifrån är det ju oftast lättare, men även här finns det ju individer som inte vill bli ledda. Man får lätt också kritik som egentligen är riktad mot rektor eller andra längre upp i hierarkin.

Man riskerar också att bli syn-dabock, ibland både uppifrån och nerifrån. Ingen lätt roll, alltså. Men ack så viktig!

DÄRFÖR ÄR DET skönt att det nu kommit en bok från två personer som jobbat med mellanrollen, och även lett en hel drös fortbildningar i processledning. Då är det lämpligt att skriva en bok om det!

De vet av erfarenhet och med stöd i forskning att det krävs tydlighet i deras uppdragsbeskrivningar och kommunikationen av deras uppdrag. De vet också att det är viktigt med fungerande modeller, dels för själva arbetet, dels för analys av exempelvis skolkulturer och hur strategierna i en organisation ser ut.

De beskriver därför ett antal olika modeller för olika delmoment i en skolas utvecklingsarbete. Kapitlen handlar om processledarskap, kollegialt lä-

rande, om samtal som verktyg, om systematik och inte minst ledarskap, bland annat att leda sig själv.

Det märks att de har både teoretisk och praktisk bakgrund. Båda författarna har forskat, och båda har arbetat praktiskt med de här frågorna.

ETT TALANDE EXEMPEL är avsnittet om analys. Om du någon gång sett en film ombord på ett

Vad är de här mellanledarna då för några figurer?

flygplan där det förekommer scener med störtande flygplan, då vet du att de scenerna är bortklippta. Ena ögonblicket är man ombord på ett flygplan, rätt som det är befinner sig alla på marken utan att man vet hur det gick till, men flygplanet är borta.

Så är det också i de flesta böcker som handlar om kvalitetsarbete när man kommer till själva analysen. Hur analysen

går till är liksom bortklippt.

"Och nu kommer vi till själva analysarbetet ... [klipp]. Och när det är gjort gör man en handlingsplan."

Jag tror att det beror på att de som utgår från ett teoretiskt perspektiv inte riktigt vet vad de ska skriva om själva analysarbetet, för de har inte gjort det själva.

I DEN HÄR boken, däremot, har man ett mycket gott anslag kring det svåra analysarbetet. Man beskriver det, mycket träffande, som ett hantverk. Man behöver trösta sig igenom sina underlag och våga säga att man faktiskt inte har fog för sina påståenden, och därför måste börja om igen med en ny hypotes.

Det finns gott om konkreta exempel och mallar boken igenom. Det kan vara för att kartlägga institutionella mönster, för strategier, roller, i vilken fas en grupp befinner sig, vilka data som är relevanta ... listan kan göras lång.

Och ju fler på en skola eller förskola som kan processleda desto bättre är det.

Den här boken är en bra start på att öka kompetensen kring det.

TORBJÖRN HANÖ

En bok på topplistan

Intelligent och lyhört ledarskap i skolan – lära att leda

Steven Katz, Lisa Ain Dack John Malloy

STUDENTLITTERATUR

"Högsta nivån för mig är när en bok direkt påverkar mitt sätt att arbeta och tänka, de som leder till en varaktig förändring, det vill säga till konkret lärande. En bok av fjärde graden!", skrev Skol-

ledarens recensent Torbjörn Hanö entusiastiskt när han recenserade den engelska utgåvan för ett år sedan.

Nu finns boken på svenska med ett förord av Hanö. Han menar att författarna kvalar in tillsammans med Timperly,

William, Hattie och Robinson på tio i topp-listan på det bästa som skrivits om lärande för ledare.

Och det vill inte säga lite.

Lågaaffektivt bemötande igen

Beteendeproblem i skolan

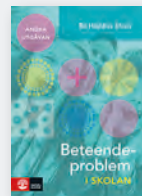
Bo Hejlskov Elvén

NATUR OCH KULTUR

Säg lågaaffektivt bemötande och diskussionens vägar går höga. Metoden fick sitt genomsnitt med den första upplagan av den här boken som kom 2014. Nu finns en andra upplaga där författaren ytterligare har lyft fram vetenskapen kring låg-

affektivt bemötanden. Och fler tydliggöranden så att missförstånden förhoppningsvis ska minska. I den här upplagan är också några kapitel tillagda för att sätta in lågaaffektivt bemötande i ett större metodsammanhang. För att kunna han-

tera beteendeproblem i skolan krävs professionell kunskap. Precis som det behövs professionell kunskap för att undervisa. Inte nöja sig med "så gott det går".

Bok som borde vara obligatorisk

Utbildning och undervisning i särskolan

Kerstin Göransson, Kristina Szönyi och Magnus Tideman (red)

NATUR OCH KULTUR

Generellt sett är min bedömning att kunskapen om särskolan är låg. Själv fick jag mig en rejäl påfyllnadsdos efter att ha läst denna bok. Den borde vara obligatorisk för varje skolledare, även om man inte aktivt arbetar inom denna sfär.

Jag tror också att andra verk samma med skolfrågor på sin agenda, exempelvis politiker, torde kunna fatta klokare beslut med den insikt som författarna förmedlar.

Vi får en värdefull historisk tillbakablick hur det sett ut och förändrats genom åren, vi får en genomgång av olika nu förekommande alternativa lösningar och inte minst tankar och funderingar om hur det kan komma att se ut i framtiden.

BOKEN ÄR EN antologi där åtta välmeriterade och forskningsanknutna författare inte lämnar något åt slumpen utan snarare bygger sina utsagor på många digra referenser.

Som författarna konstaterar redan inledningsvis, är den forskningsbaserade kunskapen om särskolan en bristvara. Därför utgör denna bok ett bra initiativ att ändra på den saken.

I boken får vi ta del av två fleråriga forskningsprojekt som tar avstamp i och med fokus på lärar- och elevperspektivet.

Det ena projektet handlade om att generera kunskap om de

undervisningsmiljöer som elever mottagna i särskolan möter. Detta projekt genomfördes i två delar, dels som en enkätstudie, dels som multipel fallstudie.

Det andra projektets syfte var att öka kunskaperna om hur gymnasiesärskolan rustar eleverna för ett vuxenliv som aktiva medborgare med särskilt fokus på självbestämmande.

MAN GÖR INTRESSANTA jämförelser mellan integrerad och separat uppdelning av grund- och gymnasiesärskola. Oavsett vilken skolform man bedriver finns det många goda råd som man kan ta till sig, inte minst skillnader i olika kommuners bedömningar och förutsättningar att bedriva särskola beroende på kommuners olika storlek och tillgång till olika specialpedagogiska kompetenser.

Varje kapitel avslutas med ett antal väl genomtänkta, bra för-

mulerade frågor som tvingade mig att tänka till ordentligt. Frågorna utgör en bra utgångspunkt, som man kan låta personalen arbeta med i flera olika sammanhang.

I DET SISTA kapitlet diskuterar författarna för- och nackdelar med vilken väg särskolan ska ta och vilka utvecklingstendenser som finns att ta hänsyn till ur såväl ett nationellt som internationellt perspektiv. Mycket intressanta funderingar och vilka konsekvenser olika beslut kommer att få i framtiden.

Den här boken vill jag varmt rekommendera inte bara personer som arbetar inom särskolan. Jag vill påstå att alla skolledare oavsett arbetsområde har stor behållning i att berika sin kunskap som kan användas i vilket skolsammanhang som helst.

PER HÄLLSTRÖM

Team – en orkester där alla gör nytta

Allt ljus på teamet

Mette Sandahl, Mattias Wihlborg, Christian Jacobsson, Maria Åkerlund

NATUR & KULTUR

I väldigt många företag och organisationer inom såväl den privata sektorn som den offentliga, har man valt att organisera sin verksamhet i arbetslag, arbetsgrupper, projektgrupper, ledningsgrupper eller, som författarna till denna bok valt att kalla det, team.

Oavsett vad man kallar det har team tagit över den hierarkiska ordningen som tidigare varit dominerande. Frågan är

ändå, om de team som bildas verkligen jobbar som ett team i alla dess beståndsdelar, eller om det mesta arbetet utförs av varje individ på egen hand och sedan sammanställs i teamet.

DEN HÄR BOKEN tar avstamp i, att ett team inte kan vara utan någon lagdel. I boken får vi ta del av flera exempel där varje individ själv inte klarar uppgiften på egen hand, men då man utför uppgifterna tillsammans blir gruppen mer effektiv och presterar på en högre nivå.

Författarna trycker kraftigt på vilket mål och syfte teamet har, om det är tidsbegränsat till ett projekt eller om det gäller tills vidare. Det är viktigt att investera i teamutbildning och -utveckling, menar författarna, och gör i detta sammanhang en jämförelse mellan riktiga team och det man

valt att kalla pseudoteam, och belyser skillnaden dem emellan vad gäller ömsesidigt beroende, gemensamma mål, reflexivitet och vad som kännetecknar ett stabilt medlemskap.

I boken lutar man sig mot den välkända team- och teamutvecklingsforskaren Susan Wheelan och man beskriver i den teoretiska delen av boken nödvändigheten av de hörnstenar hon använder; tillhörighet och trygghet, opposition och konflikt, tillit och struktur samt

I en orkester spelar heller inte alla samma instrument.

arbete och produktivitet. Vi får följa hur teamet utvecklas i dessa fyra olika stadier där också potentiella fallgropar belyses.

JAG GILLAR FÖRFATTARNAS metafor med en orkester. Det spelar ingen roll hur bra musiker var och en är. Det är först när man spelar tillsammans som resultatet visas.

I en orkester spelar heller inte alla samma instrument. Samma sak är det med ett team. Var och en har olika kompetenser, som när de adderas till varandra genererar en högre summa än vad varje individ bidrar med.

I slutet tar författarna upp vad som behövs i praktiken för att förbättra teamets förmåga att samarbeta, kommunicera och samordna sitt arbete och vilka verktyg och aktiviteter som kan hjälpa teamet framåt.

PER HÄLLSTRÖM

Rektorslönelyft nu!

Sveriges skollädaŕe ska ha en lön som matchar det stora ansvar och komplexa uppdrag som de har. Vår lönestatistik visar att det tyvärr inte är så.

Ansvarsavståndet bör vara 25 procent, det vill säga att rektor ska ha minst 25 procent mer än den medarbetare som har högst lön.

Vi har arbetat intensivt för att uppmärksamma det bristande ansvarsavståndet!

**Skriv på –
du också!**

Nu satsar vi hårt på att fler ska skriva på vår namninsamling för ett rektorslönelyft – nu. Regeringen måste satsa på Sveriges viktigaste chefer – skollädaŕna. Ett hjärtligt tack till dig som redan skrivit på. Och du som ännu inte har gjort det – gör det genast.

Tillsammans kan vi ta tillbaka ansvarsavståndet. För barnens utveckling i förskolan. För elevernas resultat i skolan. Sveriges Skollädaŕförbund är den samlade rösten för Sveriges skollädaŕe. Den behöver bli ännu starkare.

Skriv på du också. Och tipsa dina kollegor.

skrivunder.com/ansvarsavstandnu

SVERIGES
SKOLLEDARFÖRBUND

Vår vision är mer aktuell än någonsin

Den 24–25 april håller Sveriges Skolledarförbund kongress. Tanken var att förbundets framtid skulle fastställas under trevliga former på en kursgård. Ni som någon gång varit på någon av förbundets kongresser vet vilka fantastiska dagar det brukar vara. Den rådande pandemin har tvingat oss att tänka om och nu ser vi i stället fram emot en digital kongress.

Förändringarnas vindar blåser hårt även på andra håll just nu och omvärlden förändras snabbt.

FÖRBUNDETS VISION TILLHÖR dock inte en av de saker som behöver ändras. Vår vision står stadig och är i dag aktuellare än någonsin. "Sveriges Skolledarförbund samlar alla skolledare och är det självklara valet för Sveriges viktigaste chefer".

Visionen är djärv och djupt rotad i vår organisation. Vägen dit går genom att vi tillsammans med våra medlemmar, enträget och samlat, jobbar utifrån de mål som vi är helt överens om.

Visionen är också fullt rimlig. Under kongressperioden har vi intensifierat vårt arbete med att skolledares lön och arbetsvillkor ska motsvara det ansvar och de komplexa uppgifter skolledare har. Kampanjen #ansvaravståndnu är det senaste exemplet på hur vi arbetar med frågan.

MEN DET ÄR nog arbetet med att ge skolledare förutsättningar för att bedriva ett framgångsrikt ledarskap som bidragit till att vi närmat oss visionen ytterligare. 2019 tog vi fram en professionsdeklaration – om kärnan i vårt yrke. Vi har som enda förbund arbetat för att stärka pro-

fessionen skolledare, en starkt och unik profession i sig, och inte en förlängning på läraryrket. Professionsdeklarationen talar om vad en rektor ska göra och kunna. I dessa tider är en sådan deklaration helt avgörande och ligger till grund för vårt arbete med både löner, arbetsmiljö, ledarskapsfrågor med mera.

NU GÅR VI snart in i en ny kongressperiod. Det vi säkert vet är att Sveriges Skolledarförbund kommer fortsätta att vara den samlade rösten för alla Sveriges skolledare och att förbundet har ett viktigt uppdrag även i framtiden.

**MARIA ANDRÉN
BERGSTRÖM**
Förbundsdirektör

VÄGAR TILL FRAMGÅNG

Tre framgångsfaktorer för vårt förbund
#ansvaravståndnu
#enledandeprofession
#etiskakoden

VI FÖRMEDLAR & HYR UT*

Spara pengar genom att anlita oss!

Många av våra skolledare är mellan 65 och 70 år vilket förutom erfarenhet och legitimitet innebär lägre arbetsgivaravgifter (en tredjedel) och noll kronor i tjänstepension. Vi har mängder av referensuppdrag från kommuner och friskolor över hela Sverige.

**efter Skolinspektionens krav, erfarna rektorer/skolledare. Vi har landets största nätverk med Sveriges viktigaste chefer.*

VILL DU VETA MER KONTAKTA:

Jonas Berkling, 0709-20 23 33, www.rektorspoolen.se

RektorsPoolen
SVERIGES VIKTIGASTE CHEFER

MISSA INTE ZORN & ZORN

När det nu äntligen blir möjlighet att besöka våra museer, lockar Nationalmuseums stora utställning om Anders Zorn lite extra. I kronologisk ordning får vi följa honom från 1880 till hans död för drygt 100 år sedan, 1920. Men du får också veta mer om hans hustru Emma, som var en viktig dörröppnare för honom och som enligt museets beskrivning, verkade som vd i firma Zorn. Hon såg också till att skapa Zornmuseet i Mora, som invigdes 1939 och var en viktig person i hemslojdsrörelsen. Men kom ihåg att boka biljett i förväg! Utställningen pågår till 29 augusti.

TUSEN OCH EN BOK PÅ BANKEN

Om du inte hittar dina gamla favoriter på alla nya lässajter, så prova litteraturbanken.se. Nu är ett tusen skönlitterära böcker från 1800-talet möjliga att hämta i banken. Målet är 10 000 böcker som ska laddas upp i samarbete med universitetsbiblioteket i Uppsala. Rast passar också på att tipsa om *Litteraturbanken skola*, en vägledning till det svenska litteraturarvet för förskoleklassen upp till gymnasiet.

Anders Zorn, Sommarhöje, 1886.

...ELLER ATT BESKÄRA TRÄDET

Kastanjen måste ned så solcellerna fick all sol. Sorgligt. Men nödvändigt visade det sig, för trädet var ganska illa där. På grund av dålig beskärning, kunde Rastredaktören konstatera. Eja om man haft boken *Konsten att beskära*, Bonnier Fakta, i sin hand när grenarna skulle kortas in. Här får du grunderna för beskärning, det kanske viktigaste kapitlet, som man inte nog kan studera innan man skrider till verket. Plusmaterial är hur du tuktat ditt citrus- eller olivträd.

TINA – UTAN KRÅNGEL

Gott käk utan krångel. Precis vad vi vill ha mer av i dessa tider av inställda restaurangbesök och middagar i goda

vänners lag. *Gott käk utan krångel* heter också Tina Nordströms nya kokbok. Bonnier Fakta. Recept rakt upp

och ned med ganska få ingredienser. Till det en rad tips om hur man till exempel tar hand om mat i stället för att

slänga (slängd mat är en av våra värsta miljöbovar). Prova risotto, den bästa kylskåpsrensen, enligt Tina.

Hylla lärarna!

Nu blommar äppelträden, i höst delar vi ut Guldäpplen

Lärare och skolor har ställt om och gjort vad som varit nödvändigt – ofta mer än så! Vår digitala kompetens och de digitala resurserna har varit nödvändiga och viktigare än någonsin, för att klara utmaningarna. Mer än någonsin behöver skolan sina nydanare, lärare som går i spetsen för att utveckla repertoaren av verktyg och arbetssätt och lyfta eleverna.

Att som skolläda nominera lärare till utmärkelserna Guldäpplet är ett självklart sätt att lyfta fram skickliga, engagerade och inspirerande lärare, som bidrar till att utveckla kollegiala samarbetsformer och det gemensamma kunskandet kring de digitala resurserna.

Du gör din nominering på Guldäpplets webb – senast 15 juni.

diu.se/guldapple

Guldäpplets partners: Lärarförbundet, Lärarnas Riksförbund, Sveriges Kommuner och Regioner, Skolverket, Specialpedagogiska skolmyndigheten, Gleerups, ILT Inläsningstjänst, Netsmart, stiftelsen DIU, grundare och koordinator.

Det är hög tid att hedra grundskolans fader Fridtjuv Berg. Visst är han värd att minnas mer än en F-5-skola i Ödeshög?

Dags att hedra vår grundskolas fader!

Känner du till Fridtjuv Bergs skola? Den ligger i Ödeshög och är en F-5-skola på Storgatan. Namnet har den fått efter ortens store son, Fridtjuv Berg.

Däremot är kanske Anna Whitlocks gymnasium mera bekant? Det är det senaste tillskottet av kommunala gymnasieskolor i Stockholm och har fått namn efter en skollegendar i huvudstaden, Anna Whitlock, samtidigt med Berg.

Om de båda har två stora biografier utkommit ut de senaste åren. Förra året kom *Anna Whitlock, Reformpedagog och rösträttsledare* av Anders Johansson, för ett par år sedan *Politik och pedagogik, en biografi över Fridtjuv Berg*, av Joakim Landahl.

Anna startade en flickskola och sedermera en samskola i Stockholm 1892. Samskola betydde alltså inte flick- respektive pojkskola utan att de båda könen undervisades tillsammans.

Samundervisning skulle motverka "flickors falska blyghet" och gossarnas "alltför stora vildhet".

ATT STARTA EN skola var för kvinnor ett sätt att försörja sig förutom att ge flickor högre utbildning. De hade inte tillträde till de statliga läroverken. När folkskolan infördes 1842 fanns det bara fem högre flickskolor i Sverige.

I och med att flick- och samskolorna stod utanför det offentliga skolväsendet, var det möjligt att pröva nya pedagogiska vägar. Hos Anna Whitlock undervi-

sades till exempel både flickor och pojkar i textil- och träslöjd. Radikalt värre, om man tänker på hur lång tid det tog innan grundskolan tillämpade samma sak.

Anna Whitlock tillhörde den kulturella grupp som räknades i Stockholm under sin livstid, och Johanssons bok är en formidabel name dropper över Stockholms innekretsar under slutet av 1800-talet och början av 1900-talet. Säg den kulturförälder som inte satte sina barn i hennes skola?

I JOHANSSONS BOK finns Fridtjuv Berg med på ett par hörn. Det gör dock inte Anna i Landahls biografi.

Det beror kanske att de verkade på olika arenor. Fridtjuv Berg var aktiv inom folkskollärarnas led, riksdagsman och senare som minister i Karl Staafs regering. Men hans verk lever kvar i högre grad än Anna Whitlocks. Den grundskola som vi har i dag har sin grund i den skola som Berg lanserade i sin skrift *Folkskolan såsom botten-skola* 1883.

Så visst är han värd en lite större skola än den i Ödeshög? Kanske kommer Stockholms nästa stora grundskolebygge få hans namn (fråga dock Ödeshög först!)? Vad ska krävas för att Fridtjuv ska bli mer hägkommen, mer än för den underbara stavningen av förnamnet? Ryck ut, utbildningshistoriker!

KERSTIN WEYLER

Chefredaktör

De insatser som rektor och lärare har stått för under ett år nu i skolan. Ett stort tack från oss alla.

Den dåliga samordningen mellan skolmyndigheterna. Hinner man inte tala med varandra?

SkolLedaren Utges av Sveriges Skolledarförbund

Chefredaktör och ansvarig utgivare
Kerstin Weyler
kerstin.weyler@skolledarna.se
08-567 06 201

SVERIGES
SKOLLEDARFÖRBUND

Postadress
Box 3266
103 65 Stockholm

Form och layout
Anders Gustafson
Editor Publishing

Omslagsfoto
Peter Knutson

ISSN 0037-6515

Annonsbokning
Andrea Åhslund
072-015 06 93
andrea.ahslund@mediakraft.se

Tryck
Lenanders Grafiska

TS-upplaga 2020
7 800

FÖRBUNDSKANSLI
Vasagatan 48

Postadress
Box 3266
103 65 Stockholm

Kontakt
08-567 06 200
info@skolledarna.se
www.skolledarna.se

Ordförande
Matz Nilsson

Förbundsdirektör
Maria Andrén
Bergström

Utbildningspolitisk chef
Lena Linnerborg

Chefsförhandlare/ rådgivare
Monika Elowson
Britt Sundström

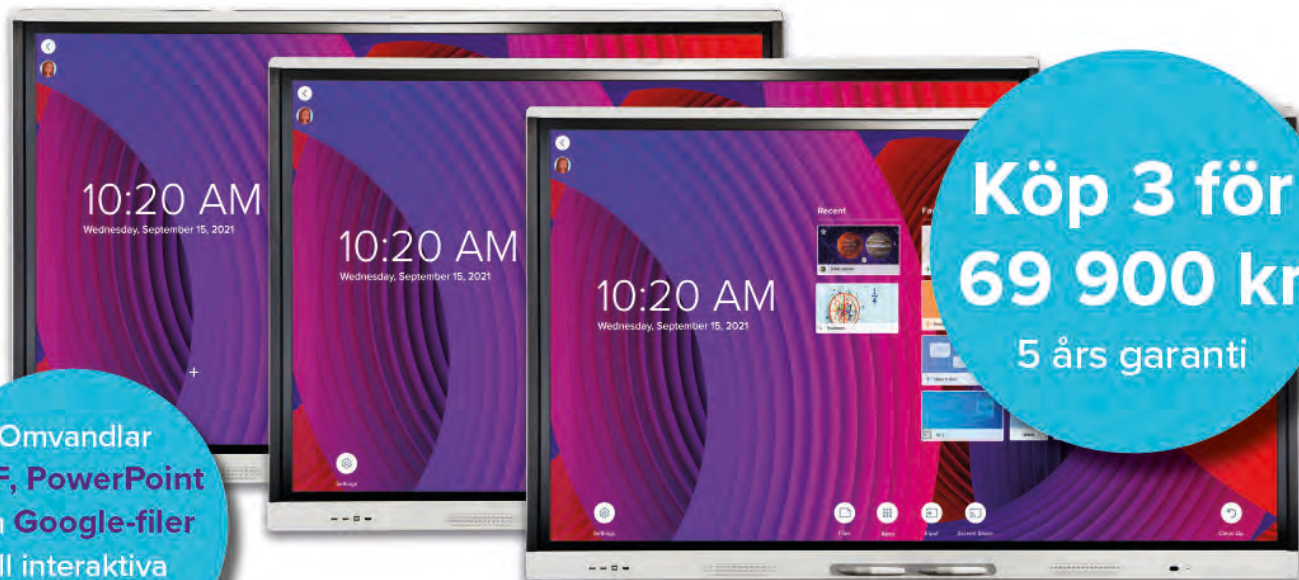
Professionsombudsman
René Wilttoft-Möller

Informatör
Eva Ahlberg

Arbetsrättsliga frågor
radgivning@skolledarna.se
08-567 06 200

Prenumerationer/ medlemsregister
medlemsregistret@skolledarna.se
08-567 06 220

SMART. Board Jubileumskampanj

**Köp 3 för
69 900 kr**
5 års garanti

Omvandlar
PDF, PowerPoint
och **Google-filer**
till interaktiva
lektioner

Upptäck nya SMART Board iQ

Marknadsledande SMART Board iQ
har alla funktioner du behöver
utan att koppla in dator.

Multitouch på Mac, Chromebook, Windows.

Gör digitaliseringen möjlig för alla

SLS Online för både när- och distansundervisning ingår

3-pack SMART Board

- 65" **69 900 kr*** (77 970 kr)
- 75" **93 900 kr*** (104 970 kr)
- 86" **126 900 kr*** (137 970 kr)

*Njutningsprisna övergår till kostnadsfria free och basis efter ett år.
Priser ex moms, frakt, installation och kemikalskost.
Ersjundat gällande långt lagret räder, långst tom den 30 juni 2022.

Netsmart fyller 20 år och det vill vi fira!

Jubileumskampanj - Ingår utan extra kostnad:

- Gratis onlineutbildning
- Mjukvaran SLS Online*
- Mjukvaran SMART Notebook*
- 2 års utökad garanti - totalt 5 år
- 2 års extra SMART Remote Management - totalt 5 år
- Bidrag till Barncancerfonden

**VI STÖDjer
BARNCANCER
FONDEN**

netsmart 20 ÅR